

MOČNE REGIJE. MOČNA SLOVENIJA.

Strategija regionalnega razvoja
Slovenije za obdobje 2026–2050

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KOHEZIJO IN REGIONALNI RAZVOJ

KAZALO VSEBINE

UVOD	3
1 ANALIZA STANJA REGIONALNEGA RAZVOJA.....	9
2 IZZIVI SLOVENSKE REGIONALNE POLITIKE.....	25
3 VIZIJA, POSLANSTVO IN VODILNA NAČELA	31
4 CILJI STRATEGIJE REGIONALNEGA RAZVOJA SLOVENIJE 2026–2050	34
5 TEMELJNA RAZVOJNA USMERITEV IN IZVAJANJE STRATEGIJE	37
6 KLJUČNA PODROČJA REGIONALNE POLITIKE.....	43
7 SPREMLJANJE IN VREDNOTENJE	51

UVOD

Slovenija že več kot petdeset let sistematično spodbuja skladen regionalni razvoj. Na tem področju je bilo doseženih veliko pozitivnih premikov, ki so prispevali k razvoju lokalnih skupnosti in dvigu kakovosti življenja v vseh delih države. Prav tako so bili vzpostavljeni institucionalni pogoji za programiranje in izvajanje regionalne politike na nacionalni in regionalni ravni. Institucije na državni in regionalni ravni so organizacijsko in kadrovske relativno močne, deležniki na ravni razvojnih regij (v nadaljevanju: regije) pa sodelujejo pri pripravi in izvedbi projektov ter uspešno kandidirajo na razpisih za pridobitev sredstev Evropske unije (EU) (nacionalna raven, raven EU). Na nacionalni ravni je za spodbujanje skladnega regionalnega razvoja odgovorno Ministrstvo za kohezijo in regionalni razvoj¹. Na drugi strani so regionalne razvojne agencije v preteklih desetletjih razvile zmogljivosti za vodenje razvojnih procesov na regionalni ravni in kot take jih prepoznava vse več resorjev (priprava regionalnih razvojnih programov (RRP), regionalnih prostorskih planov (RPP), regionalnih celostnih prometnih strategij (RCPS), centri mobilnosti). Po letu 2004 se je obseg finančnih sredstev za regionalno politiko povečal, programski pristop (sredstva EU, problemska območja) je zagotovil večjo stabilnost in predvidljivost financiranja, deležniki pa so z leti pridobili dragocene izkušnje z izvajanjem programskega pristopa.

Kljub pozitivnim premikom so se regionalne razlike v Sloveniji zaradi delovanja tržnih sil in nezadostnih ukrepov regionalne politike povečale. To se kaže tako v povečevanju razlik v bruto domačem proizvodu (BDP) na prebivalca med najbolj razvito in najmanj razvitimi regijami in v povečevanju teh razlik znotraj regij samih. Tako je leta 2024 najbolj razvita Osrednjeslovenska regija dosegla 149,8 % povprečne razvitosti Slovenije, Zasavska regija, ki je najmanj razvita, pa 54,1 % slovenskega povprečja. **Povprečne razvitosti Slovenije ne presega nobena izmed regij z izjemo Osrednjeslovenske.** Pri tem so posamezne regije k skupni bruto dodani vrednosti (BDV) prispevale zelo neenakomerne deleže. Osrednjeslovenska regija je ustvarila 39,9 % skupne BDV, ustvarjene v Sloveniji (v letu 2022 38,3 %, v letu 2023 39,4 %), sledili sta Podravska z 12,8 % in Savinjska z 10,5 %. Preostalih devet regij je k skupni BDV prispevalo precej manj, in sicer od 1,5 % do 8,2 % (Statistični urad Republike Slovenije (SURS), 2025²). Medtem ko se regionalne razlike v daljšem obdobju povečujejo z vidika ustvarjenega BDP na prebivalca, pa so se razlike v produktivnosti in razpoložljivem dohodku v enakem obdobju zmanjšale. **Ključni razlog za povečevanje regionalnih razlik tiči v večji privlačnosti Osrednjeslovenske regije kot zaposlovalnega središča, kar je vodilo v centralizacijo Slovenije. Pri tem Osrednjeslovenska regija ni bila niti med 20 % najbolj razvitih EU regij na ravni NUTS 3³.** Podobni trendi so značilni tudi za številne druge članice EU, kar je razvidno iz Osmega kohezijskega poročila (Evropska komisija, 2022), ki ugotavlja, da se razlike med državami zmanjšujejo, medtem ko se regionalne razlike v hitro rastočih državah povečujejo. Podobno velja tudi za članice OECD, kjer je rast metropolitanskih regij povzročila rast regionalnih razlik (OECD, 2025a⁴). Pri tem je treba omeniti znatne razlike znotraj posameznih regij, vključno z Osrednjeslovensko.

¹ Ustanovljeno 24. januarja 2023 z novelo Zakona o vladi (ZVRS, Ur. l. RS št. 24/25, uradno prečiščeno besedilo), s katero je 15. Vlada Republike Slovenije takratno Službo Vlade Republike Slovenije za razvoj in evropsko kohezijsko politiko reorganizirala v ministrstvo.

² Statistični urad Republike Slovenije. 2025. Bruto domači proizvod po regijah, 2024. Statistični urad Republike Slovenije. <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/14036>

³ Regional accounts - an analysis of the economy for NUTS level 3 regions. Eurostat. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Regional_accounts_-_an_analysis_of_the_economy_for_NUTS_level_3_regions

⁴ OECD. (2025a). Reinforcing strategic planning in Slovenia for balanced regional development and a just transition. Paris: OECD.

V zadnjih tridesetih letih slovenske regije niso bile prepoznane kot potencial razvoja Slovenije, zato tudi regionalna politika ni bila prepoznana kot razvojna politika. Dosedanja regionalna politika tako ni uspela v celoti aktivirati razvojnih možnosti regij, saj se je osredotočala predvsem na izboljševanje infrastrukturne opremljenosti na ravni občin (gradnja cest, komunalne infrastrukture in vodovodov, poslovnih con itd.), manj pa na celovito in strateško premišljeno krepitev zaposlitvene in gospodarske strukture regij na podlagi usklajenih javnih politik in skupne razvojne vizije (Urad RS za makroekonomske analize in razvoj (UMAR), 2025⁵; Kavaš Zavodnik, Nared, 2025⁶). **To se je med drugim odrazilo v centralizaciji Slovenije, premalo izkoriščenih gospodarsko-razvojnih možnosti ostalih regij, prostorsko razpršenem in neusklajenem razvoju, neugodnih demografskih trendih ter neučinkovitih mrežah storitev splošnega in splošnega gospodarskega pomena, še zlasti pa v krčenju storitev splošnega gospodarskega pomena brez strateškega premisleka.**

Nadaljevanje obstoječe politike, ki temelji na omejenih ukrepih endogene regionalne politike in neusklajenih sektorskih politikah na ravni regij, ki se pripravljajo in izvajajo brez ustrezne koordinacije in teritorialnega pristopa, bo vodilo v nadaljnje poglobljanje obstoječih trendov in posledično v povečevanje regionalnih razlik. K povečanju regionalnih razlik bodo prispevali tudi negativni regionalni vplivi megatrendov, kot so **demografske spremembe, podnebne spremembe, tehnološki razvoj, spremembe v delovnih razmerjih (delo na daljavo, ekonomija delitve) in (sub)urbanizacija.**

Slovenija ima tako na področju spodbujanja regionalnega razvoja izbiro med dvema scenarijema prihodnjega regionalnega razvoja (Kavaš, Zavodnik, Nared, 2025⁷):

1. **Scenarij 1: Koncentracija razvoja v Osrednjeslovenski regiji.** Zaradi tržnih sil, ki stremijo k ekonomiji obsega in kritični masi ljudi, znanja, kapitala, infrastrukture in tržišča, ter značilnosti tehnološkega napredka se delovna mesta in gospodarska rast koncentrirata v večjih mestih in metropolitanskih regijah. V slovenskem kontekstu je to Osrednjeslovenska regija. Ta nadalje krepi vlogo glavnega slovenskega središča naprednih storitev in visokih tehnologij, v regiji pa so skoncentrirane tudi neposredne tuje investicije. Nekaterim preostalim regijam ne uspe najti mesta v sodobnem gospodarstvu, za katerega je značilen prehod iz tradicionalnega industrijskega gospodarstva v gospodarstvo, ki temelji na digitalizaciji, globalnih mrežah in storitvah z visoko dodano vrednostjo, zato posledično izgubljajo delovna mesta. Migracije prebivalstva so znotraj Slovenije nizke, vendar starostno in izobrazbeno selektivne, saj zaradi pomanjkanja možnosti ustrezne zaposlitve odhajajo predvsem mladi terciarno izobraženi prebivalci, kar je za regije velika izguba. Tako bo ob nespremenjeni regionalni politiki v večini regij vzpostavljen začarani krog nizke produktivnosti, v vseh regijah pa se bo začel proces slabšanja javnih in tržnih storitev. **Tak razvojni model ima na ravni države negativne družbene, prostorske in okoljske učinke in na srednji rok tudi negativne gospodarske učinke zaradi neizkoriščenih regijskih potencialov.**
2. **Scenarij 2: Policentričen (prostorsko uravnotežen) razvoj s krepitvijo regijskih središč.** Ta scenarij predvideva upoštevanje veljavnih strateških dokumentov, predvsem **Strategije**

⁵ Urad RS za makroekonomske analize in razvoj. (2025). Kakovost življenja v Sloveniji - Poročilo o razvoju 2025. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj.

⁶ Kavaš, D., Zavodnik Lamovšek, A., Nared, J. (2025). Strokovna pomoč pri pripravi Strategije regionalnega razvoja Slovenije za obdobje 2026–2050. Ljubljana: Inštitut za ekonomska raziskovanja, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo, ZRC SAZU, Geografski inštitut Antona Melika.

⁷ ibid.

prostorskega razvoja Slovenije 2050 (RePRS50, 2025⁸). Ta razvojni model temelji na krepitvi regijskih središč, ki pozitivno vplivajo na bližnja podeželska območja, brez negativnih razvojnih vplivov na Osrednjeslovensko regijo. Ostale regije ostanejo privlačne za bivanje, saj so v regiji delovna mesta z višjo dodano vrednostjo ter javne in tržne storitve, kar na eni strani prispeva k manjšemu odseljevanju in na drugi vodi v manjšo delovno migracijo. Pri tem omogoča razbremenitev Osrednjeslovenske regije (delovne migracije, pritisk na javne storitve, dvig cen nepremičnin, prometni zastoji ...) in prispeva k zmanjšanju negativnih družbenih, prostorskih, okoljskih učinkov na ravni države. Na srednji rok policentrični razvoj prinaša tudi pozitivne gospodarske učinke, saj omogoča izkoristek regionalnih potencialov. Policentrični razvoj je bistven tudi za socialno pravičnost in enake razvojne priložnosti, saj zagotavlja dostop do kakovostnih javnih storitev, preprečuje depopulacijo in krepi regionalno in lokalno identiteto. Prav tako omogoča trajnostno rabo naravnih virov in zmanjšuje pritiske na urbana središča, s čimer prispeva k varovanju okolja in prilagajanju podnebnim spremembam. **Ta razvojni model ima na ravni države pozitivne družbene, prostorske, okoljske učinke in na srednji rok tudi pozitivne gospodarske učinke, saj omogoča mobilizacijo regijskih potencialov.** Policentrični pristop terja odločnejšo regionalno politiko, ki bi uresničila/nadgradila scenarij policentričnega razvoja. To vključuje spodbujanje razvoja gospodarstva in regij (uskladitev nacionalnega in regionalnega razvoja), kar zahteva horizontalno regionalno politiko, torej teritorialno uskladitev sektorskih politik. **Policentrični scenarij prav tako kliče po večji samostojnosti, odgovornosti in institucionalni zmogljivosti regij, dobri regionalni in medregionalni infrastrukturi ter investicijah v izobraževanje, raziskave, razvoj in inovacije na ravni regijskih središč.**

Scenarija ponujata različne poti razvoja. Centralizacija omogoča kratkoročno gospodarsko učinkovitost, saj podpira nadaljevanje obstoječega modela razvoja, vendar prinaša tveganja za socialno kohezijo in trajnostni razvoj. Policentrični pristop zagotavlja dolgoročno stabilnost in bolj enakomerno porazdeljene koristi, a zahteva večjo vlogo države, regionalne politike ter vlaganja v povezljivost in institucije.

Slovenija se je s pripravo Strategije regionalnega razvoja za obdobje 2026–2050 odločila za načrtovanje in izvedbo drugega scenarija in za bistveno odločnejšo regionalno politiko. Močnejša regionalna politika bo prispevala k zmanjšanju regionalnih razlik, in sicer s krepitvijo konkurenčnosti regij, katerih razvoj bo temeljil predvsem na izkoriščanju regionalnih potencialov. S tem se bo tudi okrepila odpornost slovenskega gospodarstva na krize, saj je koncentracija razvoja v pretežno eni regiji za državo zelo tvegana. Reševala se bo predvsem problematika pomanjkanja delovnih mest z višjo dodano vrednostjo, kar bo omogočilo zaposlovanje prebivalcev v regiji bivanja, hkrati pa se bo zagotavljala mreža kakovostnih javnih storitev, kar bo **skupaj zagotavljalo visoko kakovost življenja v vseh regijah. Obmejna območja**, ki niso pomembna le zaradi neizkoriščenih (gospodarskih, prostoračnih) potencialov, temveč tudi zaradi komunikacijske, identitetne in varnostne funkcije (Lampič idr., 2016⁹), bodo predmet celovite obravnave. **Zato je pomembno, da ta območja ostanejo čim bolj poseljena, kar zahteva ustrezno dostopnost storitev splošnega in splošnega gospodarskega pomena na eni strani in programski pristop na drugi. Posebna pozornost bo namenjena tudi območjem v prehodu**, ki se soočajo z izzivi prestrukturiranja gospodarstva in socialnimi in gospodarskimi posledicami teh procesov. V Sloveniji to trenutno zadeva premogovni regiji Zasavje in Savinjsko-

⁸ Državni zbor Republike Slovenije. (2023). Resolucija o Strategiji prostorskega razvoja Slovenije do leta 2050 (ReSPR 2050). Državni zbor Republike Slovenije.

⁹ Lampič, B., Cigale, D., Kušar, S., Potočnik Slavič, I., & Zupančič, J. (2016). Strokovna podpora fokusnim skupinam v sklopu priprave Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050, Sklop 4: Gorska in obmejna območja (zaključno poročilo).

Šaleška (SAŠA), v preteklosti pa so takšno podporo potrebovala območja z visoko stopnjo brezposelnosti ter območja, prizadeta zaradi naravnih nesreč (na primer Posočje). **Za uspešno izvajanje je treba okrepiti institucionalne zmogljivosti organizacij na ravni regij, s poudarkom na regionalnih razvojnih agencijah.** Strategija regionalnega razvoja Slovenije 2026–2050 je usklajena s strateškimi dokumenti, in sicer s cilji in strateškimi usmeritvami Strategije razvoja Slovenije 2030 (SRS 2030, 2017¹⁰) in Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050 (RePRS50, 2023¹¹) ter z ostalimi nacionalnimi strateškimi dokumenti (Strategija razvoja prometa in druge).

Strategija regionalnega razvoja 2026–2050 omogoča uskladitev sektorskih in teritorialnih pogledov, hkrati pa zagotavlja usklajeno delovanje pristopov od spodaj navzgor in od zgoraj navzdol pri uresničevanju razvojnih prioritet regij (OECD, 2025a)¹². To bo omogočilo večjo skladnost politik in zagotovilo okvir za regionalne ukrepe, ki podpirajo učinkovitejšo rabo omejenih javnih sredstev, tudi z zmanjšanjem trenutne namenske in finančne razdrobljenosti regionalnih spodbud.

Da je za strateško usmerjanje skladnega regionalnega razvoja potrebna strategija regionalnega razvoja Slovenije, sta opozorila Računsko sodišče (2020¹³) v okviru revizije regionalnega razvoja za obdobje od 1. januarja 2014 do 31. decembra 2017 in Evropski parlament v Poročilu o evropskem semestru 2024¹⁴.

Slovenija nima državnega strateškega dokumenta, ki bi sistemsko in celovito urejal skladen regionalni razvoj, opredelil cilje in usmeritve, določil (sektorsko in prostorsko) usklajene ukrepe regionalne politike ter dal regionalnemu razvoju potrebno težo in podlago za učinkovitejše spremljanje in vrednotenje. Pri pripravi strategije bi bilo treba po mnenju Evropske komisije bolj upoštevati razvojne potrebe regij, intenzivneje vključiti deležnike (podjetja, nevladne organizacije, občine in ministrstva ter druge deležnike) ter zagotavljati stalen in stabilen vir financiranja regionalnega razvoja iz nacionalnega proračuna skupaj z različnimi vrstami podpore EU. Evropska komisija predlaga tudi, da bi v okviru sprememb ZSRR-2 (2011)¹⁵ regionalne razvojne agencije imele dejavnejšo vlogo oziroma bi bilo njihovo sodelovanje v regionalni politiki intenzivnejše.

Strategija regionalnega razvoja za obdobje 2026–2050 je bila oblikovana na podlagi analize stanja, scenarijev regionalnega razvoja (verzija brez sprememb, verzija z okrepljeno regionalno politiko), analize slovenske regionalne politike, analize okvira prihodnjega razvoja (megatrendi), opredeljene vizije, poslanstva, vodilnih načel ter ciljev (krovni, splošni) in temeljne razvojne usmeritve s ključnimi področji slovenske regionalne politike skupaj z opisom izvajanja ter sistemov spremljanja in vrednotenja.

¹⁰ Vlada Republike Slovenije. (2017). Strategija razvoja Slovenije do 2030 (SRS 2030). Vlada Republike Slovenije.

¹¹ Državni zbor Republike Slovenije. (2023). Resolucija o Strategiji prostorskega razvoja Slovenije do leta 2050 (ReSPR 2050). Državni zbor Republike Slovenije.

¹² OECD. (2025a). Reinforcing strategic planning in Slovenia for balanced regional development and a just transition. Paris: OECD.

¹³ Računsko sodišče Republike Slovenije. (2020). Regionalni razvoj: Revizijsko poročilo (št. 423-23/2017/53).

¹⁴ Evropski parlament. (2024). Poročilo o evropskem semestru za usklajevanje evropskih politik za leto 2024 (A9-0063/2024).

¹⁵ Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (ZSRR-2). (2011). Uradni list Republike Slovenije, št. 20/11, 57/12, 46/16 in 18/23 – ZDU-10.

Priprava strategije je temeljila na naslednjih strokovnih podlagah:

- dokumenti projekta OECD Reinforcing strategic planning in Slovenia for balanced regional development and a just transition¹⁶.
- Wostner, P. (2025). Strategija skladnega regionalnega razvoja: Konceptualna izhodišča.
- Kavaš, D., Zavodnik Lamovšek, A., & Nared, J. (2025). Strokovna pomoč pri pripravi Strategije regionalnega razvoja Slovenije za obdobje 2026–2030. Ljubljana: Inštitut za ekonomska raziskovanja; Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo; ZRC SAZU, Geografski inštitut Antona Melika.

¹⁶ OECD. (2024). Reinforcing strategic planning in Slovenia for balanced regional development and a just transition [Project flyer].

1 ANALIZA STANJA REGIONALNEGA RAZVOJA

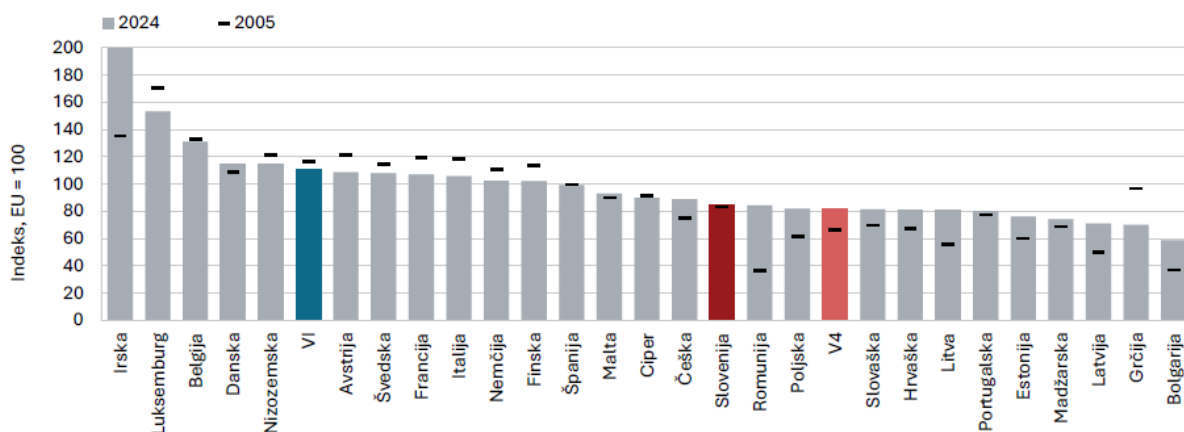
1 ANALIZA STANJA REGIONALNEGA RAZVOJA

1.1 Regionalne razlike in naraščajoča centralizacija

V obdobju po osamosvojitvi je Slovenija doživela hiter razvoj na številnih področjih, ki je bil tesno povezan z globalnimi procesi (obdobja konjunktura in kriz, demografske spremembe, podnebne spremembe, digitalizacija), kar se je odražalo tudi na ravni regij.

Slovenija ostaja gospodarsko stabilna srednje razvita država EU, a beleži precejšen zaostanek za EU pri produktivnosti dela. V letih 2023 in 2024 je Slovenija dosegala 85 % povprečne produktivnosti dela v EU, kar je največ doslej (slika 1). Nadaljnji dvig produktivnosti ostaja ključ do gospodarskega dohitevanja razvitejših držav, saj so ob doseženi visoki stopnji delovne aktivnosti prebivalstva in manjšanju deleža delovno sposobnega prebivalstva (demografske spremembe) možnosti za nadaljnjo rast zaposlenosti omejene. Trg dela se zaradi tega sooča s pomanjkanjem delovne sile. K pospešitvi rasti produktivnosti in hkrati skladnejšemu regionalnemu razvoju bi lahko prispevala tudi boljša izraba razvojnih potencialov regij, predvsem s pospešitvijo rasti produktivnosti dejavnosti, ki nimajo tendence h koncentraciji¹⁷.

Slika 1: Produktivnost (BDP na zaposlenega) v standardu kupne moči (SKM)

Vir: UMAR, 2025¹⁸.

V zadnjem desetletju so se regionalne neenakosti, merjene v BDP na prebivalca, povečale (slika 2). Regionalne razlike so se poglobljale predvsem zaradi hitrega razvoja Osrednjeslovenske regije, ki je na splošno prehitevala preostali del države (OECD, 2025a¹⁹; Wostner, 2025²⁰).

Razlika med najuspešnejšo in najmanj uspešno regijo je leta 2023 znašala 93,2 odstotne točke in je dosegla drugo najvišjo vrednost po letu 2000, višja je bila le leta 2021 (94,7 odstotne točke). Poleg tega

¹⁷ Urad RS za makroekonomske analize in razvoj. (2025). Kakovost življenja v Sloveniji – Poročilo o razvoju 2025. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj.

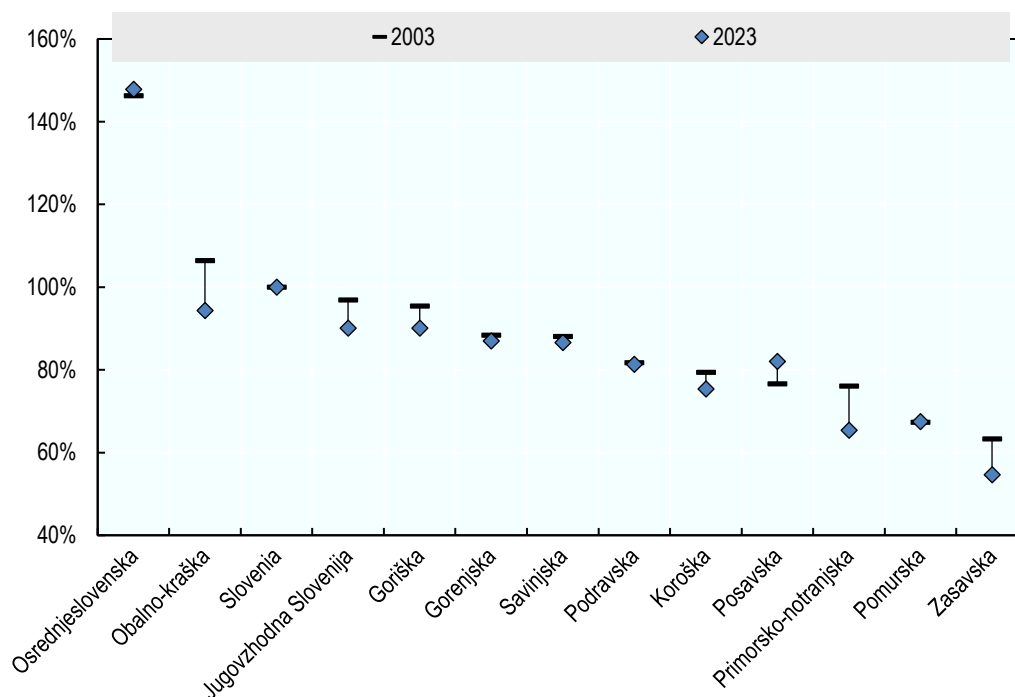
¹⁸ Urad RS za makroekonomske analize in razvoj. (2025). Kakovost življenja v Sloveniji – Poročilo o razvoju 2025. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj.

¹⁹ OECD. (2025a). Reinforcing strategic planning in Slovenia for balanced regional development and a just transition. Paris: OECD Publishing.

²⁰ Wostner, P. (2025). Strategija skladnega regionalnega razvoja: Konceptualna izhodišča.

so z izjemo Posavske regije ostale regije v zadnjih 20 letih poslabšale relativni položaj v BDP na prebivalca v primerjavi s slovenskim povprečjem in tudi v primerjavi z Osrednjeslovensko regijo (SURS, 2024²¹). Tako ostale regije že od osamosvojitve povečujejo razvojni zaostanek za Osrednjeslovensko regijo.

Slika 2: BDP na prebivalca glede na slovensko povprečje, 2003 in 2023

Vir: OECD, 2025a²².

Med slovenskimi regijami obstajajo velike razlike tako v površini, številu prebivalstva, kakor tudi v ekonomski moči. Posamezne statistične regije so k skupni bruto dodani vrednosti (BDV) v letu 2023 prispevale precej različne deleže. **Osrednjeslovenska regija je ustvarila 39,3 % skupne bruto dodane vrednosti (BDV), ustvarjene v Sloveniji (v letu 2022: 38,3 %).** Sledili sta Podravska z 12,6 % in Savinjska z 10,7 %. Preostalih devet regij je k skupni BDV prispevalo precej manj, in sicer od 1,5 % do 8,6 %²³.

Regionalne razlike v BDP pa se niso odrazile tudi v produktivnosti, razpoložljivem dohodku (RD) in zadovoljstvu z življenjem. Medtem ko je bilo razmerje med gospodarsko najmanj in najbolj razvito regijo (merjeno z BDP) leta 2023 1 : 2,7, je bilo razmerje pri produktivnosti (1 : 1,4) ali razpoložljivem dohodku (1 : 1,2), kar je razvidno iz slike 3. Še manjše so razlike pri samooceni zadovoljstva z življenjem. Po tem kazalniku so bili najbolj zadovoljni prebivalci Gorenjske regije, regija z najmanj zadovoljnim prebivalstvom pa je Pomurska. Samoocena splošnega zadovoljstva z življenjem se sicer od leta 2012 izboljšuje v vseh regijah, pri čemer se je najbolj zvišala v Posavski, Zasavski in Podravski regiji ter v Jugovzhodni Sloveniji (UMAR, 2025²⁴).

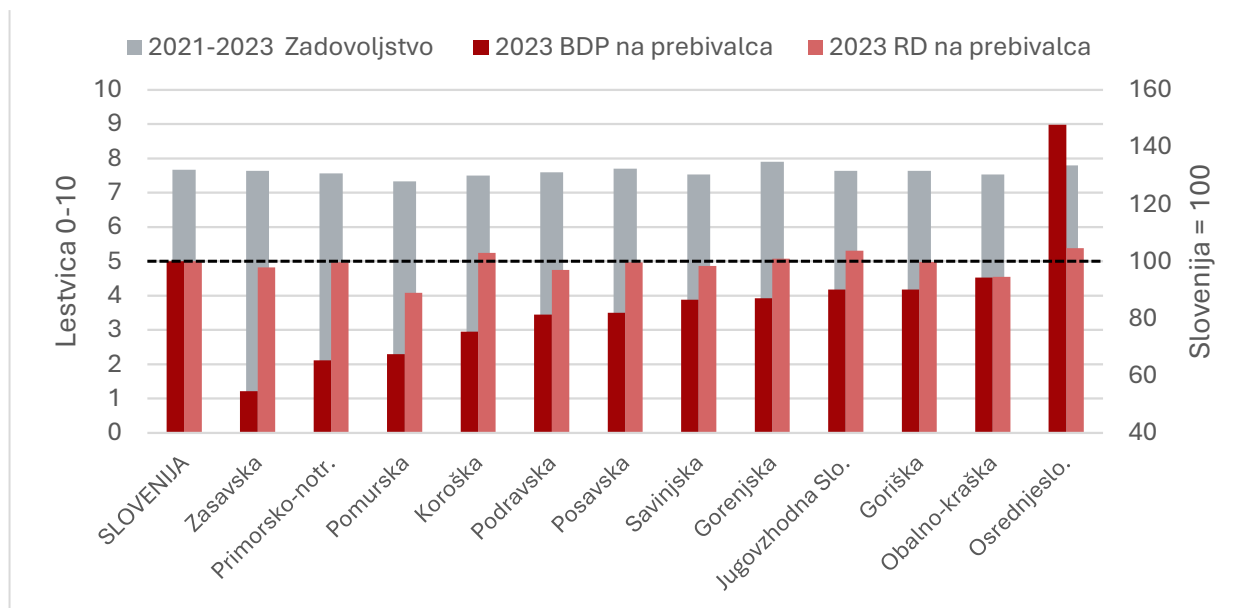
²¹ <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/13294>.

²² OECD. (2025a). Reinforcing strategic planning in Slovenia for balanced regional development and a just transition. Paris: OECD Publishing.

²³ <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/13294>.

²⁴ Urad RS za makroekonomske analize in razvoj. (2025). Kakovost življenja v Sloveniji – Poročilo o razvoju 2025. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj.

Slika 3: Obseg regionalnih razlik, merjen z BDP na prebivalca, razpoložljivim dohodkom (RD) na prebivalca ter samooceno zadovoljstva z življenjem

Vir: UMAR (2025)²⁵ na podlagi podatkov SURS (2025a)²⁶, prikaz Wostner, 2025²⁷.

Opomba: »zadovoljstvo« je samoocena zadovoljstva z življenjem, merjena na lestvici od 0, povsem nezadovoljen, do 10, zelo zadovoljen. Podatki se nanašajo na povprečje obdobja 2021–2023. RD pomeni razpoložljivi dohodek in se nanaša na leto 2023, enako BDP na prebivalca.

Razlike v razpoložljivem dohodku med regijami so bistveno manjše kot razlike v BDP, ker BDP meri kraj ustvarjanja vrednosti, razpoložljivi dohodek pa dohodek prebivalcev po kraju bivanja. V Sloveniji ta razkorak še posebej zmanjšujejo institucionalni in strukturni mehanizmi, kot so močna fiskalna prerazporeditev (razmeroma progresiven davčni sistem in obsežen sistem socialnih transferjev), delovne migracije, enotna plačna lestvica v javnem sektorju. Pomemben dejavnik so dohodki iz tujine, zlasti iz čezmejnega dela v Avstriji, ki imajo izrazit prostorski učinek. Posledično lahko regije z relativno nizko ravno ustvarjene dodane vrednosti dosegajo primerljiv življenjski standard prebivalcev. Z vidika regionalne politike to pomeni, da v Sloveniji prihaja do dohodkovne konvergenca brez razvojne konvergenca.

Povečevanje regionalnih razlik v BDP na prebivalca ob hkratnem zmanjševanju regionalnih razlik v produktivnosti in razpoložljivem dohodku je moč pojasniti **predvsem s krepitvijo Osrednjeslovenske regije z glavnim mestom Ljubljana kot zaposlovalnega središča**. Neskladen regionalni gospodarski razvoj bolj kot iz produktivnosti izhaja iz razlik v stopnji zaposlenosti, do katerih prihaja zaradi delovnih migracij, zlasti v Osrednjeslovensko regijo, delno pa tudi v tujino. Osrednjeslovenska regija čez celotno obdobje povečuje svojo zaposlovalno privlačnost. Na veliko potrebo po delovnih migracijah kaže podatek, da ima **Mestna občina Ljubljana več delovno aktivnega prebivalstva kot vse ostale mestne občine skupaj**²⁸, kar se kaže v zelo visokem indeksu delovne migracije. Število delovno aktivnega prebivalstva tako že za tretjino presega število delovno aktivnih, ki imajo v Osrednjeslovenski regiji tudi

²⁵ Ibid.

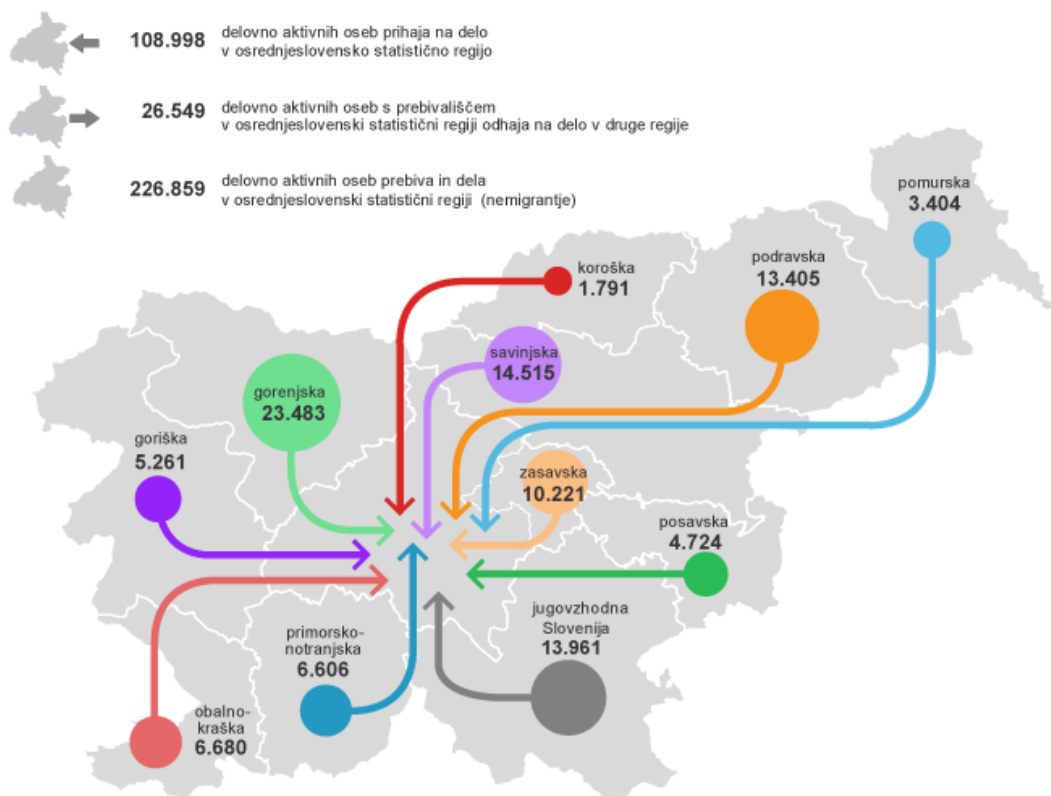
²⁶ Statistični urad Republike Slovenije. (2025a). Regionalni račun. Statistični urad Republike Slovenije. <https://www.stat.si/statweb/Field/Index/1/93>

²⁷ Wostner, P. (2025). Strategija skladnega regionalnega razvoja: Konceptualna izhodišča.

²⁸ <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/Data/0775341S.px/>

stalno prebivališče. Pretežni del teh prihaja iz ostalih regij, tako da je na delo v Osrednjeslovensko regijo leta 2024 migriralo že 109.000 ljudi (slika 4). V Sloveniji približno 22,5 % vseh zaposlenih prebiva in dela v različnih regijah. Vendar pa je v manjših regionalnih gospodarstvih, kot sta Zasavska in Primorsko-Notranjska, ki ležita blizu Ljubljane, ta delež bistveno višji, in sicer 53,5 % oziroma 44,6 %²⁹.

Slika 4: Delovne migracije v Osrednjeslovensko statistično regijo leta 2024

Vir kartografske podlage: GURS

Vir: SURS, 2025b³⁰

Razvojne možnosti so se zaradi slabših (slabše dostopnih) zaposlitvenih možnosti v zadnjih letih na obmejnih območjih in v večini regij še poslabšale. To vpliva na odseljevanje prebivalstva, predvsem terciarno izobraženih prebivalcev. Tako je za večino regij sicer značilna padajoča registrirana stopnja brezposelnosti v regijah in naraščajoče stopnje delovne aktivnosti, srečujejo pa se s težavami pri privabljanju visokoizobraženega oziroma usposobljenega kadra, odlivom kadrov iz manj razvitih regij in obmejnih območij in naraščajočimi delovnimi migracijami.

Slovenija se spoprijema s pomanjkanjem usposobljene delovne sile in enim največjih pomanjkanj strokovnjakov za IKT v EU. To stanje še poslabšuje ena najvišjih stopenj zaposlenih na delovnih mestih, ki ne ustrezajo njihovem področju študija v EU. Dodaten vidik so tako notranje kot meddržavne migracije. Med letoma 2014 in 2023 se je v povprečju približno 2–3 % prebivalstva posameznih regij

²⁹ OECD. (2025a). Reinforcing strategic planning in Slovenia for balanced regional development and a just transition. Paris: OECD Publishing.

³⁰ Statistični urad Republike Slovenije. 2025b. Delovne migracije 2024. Statistični urad Republike Slovenije. <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/13522>

vsako leto preselilo v drug del Slovenije (OECD, 2025a³¹). Poleg tega se je v Slovenijo v letu 2024 priselilo 33.023 prebivalcev, največ iz Bosne in Hercegovine³². V obdobju 2013–2023 se je v Slovenijo priselilo 81.000 oseb več, kot se jih je odselilo (pozitivni neto selitveni prirast), kar je zlasti v letih 2023 in 2024 omogočalo rast zaposlenosti. Za zagotavljanje delovne sile sta čedalje pomembnejša privabljanje in zaposlovanje kadrov iz tujine, saj lahko le visok selitveni prirast kratko- in srednjeročno omilita demografske pritiske. Ker se struktura povpraševanja po delovni sili iz tujine zaradi obstoječe strukture slovenskega gospodarstva nagiba k zaposlovanju v manj plačanih in bolj delovno intenzivnih dejavnostih, je materialna vrzel med tujimi in domačimi državljani velika. Povečuje se tudi število oseb, ki se preselijo v Slovenijo zaradi združitve z družino. Ker so priselitve geografsko koncentrirane, integracija priseljencev pa je pogosto neuspešna, to povzroča nezadovoljstvo lokalnega prebivalstva. **Število delovnih migrantov v tujino se po letu 2019 zmanjšuje.** V Italijo se je zaradi umirjanja tamkajšnje gospodarske aktivnosti med letoma 2019 in 2023 zmanjšalo za okoli četrtno, v Avstrijo pa za 4 % (UMAR, 2025³³).

Z razvojnimi izzivi se še posebej srečujejo obmejna območja, za katera so značilni izrazito neugodni demografski kazalniki, kot so negativna naravna rast, visoka stopnja staranja in odseljevanje mlajših generacij, poleg tega pa se spoprijemajo s slabšo dostopnostjo ključnih storitev javnega pomena (zdravstvo, šolstvo, promet, pošta), nizko stopnjo izobrazbe in dolgotrajno brezposelnostjo, kar vodi v socialno izključenost, zmanjšano osebno mobilnost ter nizko gospodarsko konkurenčnost, pri čemer pomanjkanje investicij dodatno pogloblja razvojni razkorak med obmejnimi in osrednjimi območji države. **Z razvojnimi izzivi se srečujejo tudi regije v prehodu** (prestrukturiranju), kjer sta trenutno izpostavljeni Zasavska in Savinjsko-Šaleška premogovna regija, ki s sredstvi Sklada za pravični prehod (SPP) pospešeno uresničujeta prehod iz premoga v obdobje zelenih tehnologij, nizkoogljične proizvodnje in energetske učinkovitosti. V preteklosti so bila takšna območja z visoko brezposelnostjo, kot tudi območja, ki so bile žrtev naravnih nesreč (na primer Posočje).

Ključna ugotovitev 1

Regionalne razlike so se v daljšem obdobju povečale z vidika ustvarjenega BDP na prebivalca, medtem ko so se razlike v produktivnosti in razpoložljivem dohodku v enakem obdobju zmanjšale. Glavni razlog za povečevanje regionalnih razlik je krepitev privlačnosti Osrednjeslovenske regije kot zaposlovalnega središča. Z izjemo Posavske regije so slovenske regije v zadnjih 20 letih poslabšale relativni položaj v BDP na prebivalca v primerjavi s slovenskim povprečjem in Osrednjeslovensko regijo.

Z razvojnimi izzivi se še posebej srečujejo obmejna problemska območja in premogovni regiji.

1.2 Razlike v gospodarstvu

Gospodarsko rast Osrednjeslovenske regije poganjajo predvsem storitvene dejavnosti (slika 5), razlika v rasti zaposlenosti glede na druge regije pa je še posebej velika v dejavnostih s tendenco h koncentraciji, kot so finančne in zavarovalniške dejavnosti. V Osrednjeslovenski regiji se je zaposlenost med letoma 2000 in 2023 povečala za 133.000 oseb, pri čemer je bilo kar 94 % oziroma skoraj 126.000 novih delovnih mest ustvarjenih v storitvenih dejavnostih. Temu pritrjujejo tudi podatki

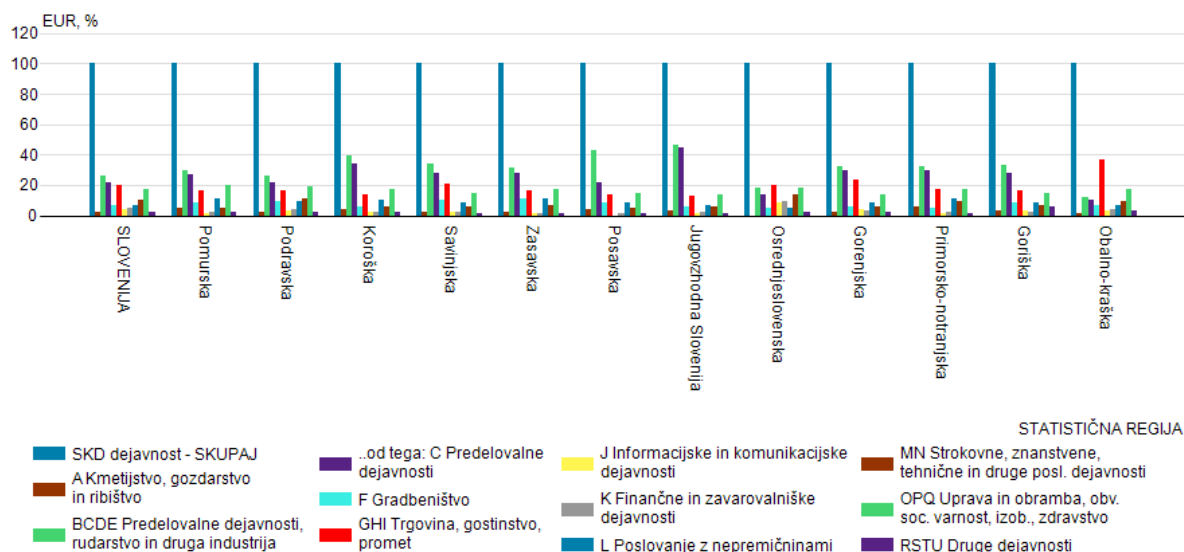
³¹ OECD. (2025a). Reinforcing strategic planning in Slovenia for balanced regional development and a just transition. Paris: OECD Publishing.

³² <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/13690>

³³ Urad RS za makroekonomske analize in razvoj. (2025). Kakovost življenja v Sloveniji – Poročilo o razvoju 2025. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj.

o kumulativni rasti zaposlenosti v storitvah v drugih regijah (za 33 %). Na drugi strani je povečevanje zaposlenosti v dejavnostih, ki nimajo takšne tendence h koncentraciji (na primer predelovalne dejavnosti), v drugih regijah skromno. **Gospodarstvo izven Osrednjeslovenske regije raste prepočasi ter beleži relativno nizko dodano vrednost in prenizko inovacijsko dejavnost. Za večino regij je značilna omejena kritična masa virov razvoja, vključno z omejenimi regionalnimi trgi dela. Neenakomerna je tudi izkoriščenost potencialov za razvoj turizma.**

Slika 5: Bruto dodana vrednost po SKD dejavnostih leta 2024, statistične regije; struktura po dejavnostih v odstotkih

Vir: Statistični urad Republike Slovenije

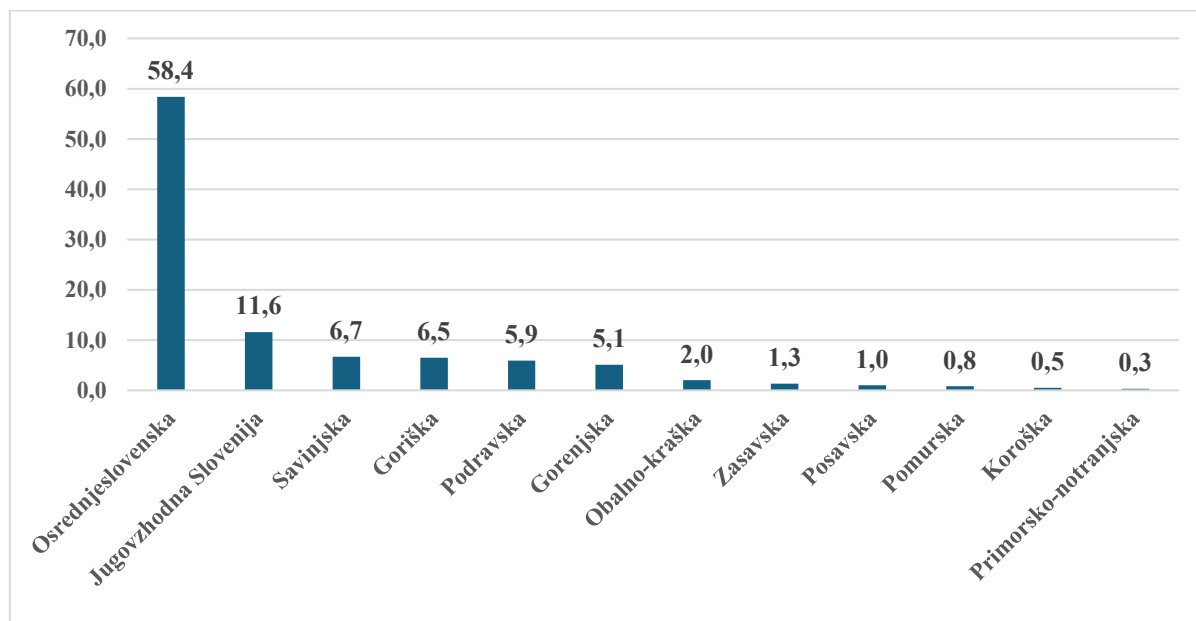
Vir: SURS, 2025³⁴

Za Slovenijo so značilna zelo centralizirana sredstva za raziskave in razvoj. Slovenija je v letu 2024 ostala zmerna inovatorica, skupni inovacijski indeks je znašal 91 % povprečja EU 27. Leta 2025 je država napredovala za 3,4 odstotne točke in dosegla 94,7 odstotka povprečja EU, kar jo še vedno uvršča v vrh skupine zmernih inovatoric. Slovenija je še vedno zelo oddaljena od skupine vodilnih inovatoric (skupni inovacijski indeks vsaj 125), kar je cilj Strategije razvoja Slovenije 2030 (Evropska komisija, 2025³⁵). **Osrednjeslovenska regija ima največji delež celotnih izdatkov za raziskave in razvoj v Sloveniji (58,4 %) (slika 6) in najvišje število raziskovalcev, saj ima največji delež raziskovalnih inštitutov in fakultet, ki izvajajo raziskave in razvoj v Sloveniji (Univerza v Ljubljani, javne raziskovalne organizacije).** Največji delež bruto domačih izdatkov za raziskovalno-razvojno dejavnost (odstotek od regionalnega BDP) ima Jugovzhodna regija, kjer za razliko od Osrednjeslovenske in Podravske regije med viri prevladujejo gospodarske družbe, kar velja tudi za ostale regije.

³⁴ <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/-/0309254S.px>.

³⁵ European Commission. (2025a). European Innovation Scoreboard 2025. Brussels: Publications Office of the European Union.

Slika 6: Bruto domači izdatki za raziskovalno-razvojno dejavnost (odstotek glede na Slovenijo) po statistični regiji, Slovenija, 2023

Vir: SURS, 2025³⁶

Ključna ugotovitev 2

Osrednjeslovenska regija je svojo zaposlitveno privlačnost krepila na račun storitvenih dejavnosti, še posebej na račun na znanju temelječih storitev (in ne storitev, vezanih na javno upravo), ki imajo močno tendenco h koncentraciji v urbanih, večjih in gosteje poseljenih območjih, s čimer so povezane tudi višje plače. Gospodarstvo izven Osrednjeslovenske regije raste počasi ter beleži relativno nizko dodano vrednost in prenizko inovacijsko dejavnost. Za večino regij je značilna omejena kritična masa virov razvoja, vključno z omejenimi regionalnimi trgi dela.

Na drugi strani so ostale regije v dejavnostih, ki nimajo tako močne tendence h koncentraciji, torej predelovalne dejavnosti, rudarstvo in druga industrija (dejavnosti B-E po Standardni klasifikaciji dejavnosti (SKD)), zmanjšale zaposlenost za 12 % oziroma 27.000 oseb (Wostner, 2025³⁷), medtem ko se je zaposlenost v teh dejavnostih v Osrednjeslovenski regiji celo povečala, in sicer za 11 % oziroma 5.600 oseb. **Navedeno kaže na slabo izkoriščanje razvojnih potencialov ostalih regij (UMAR, 2025³⁸), kar velja obravnavati kot znatno neizkoriščeno razvojno priložnost Slovenije.** Zaostanek v produktivnosti se posledično odraža tudi v nižjih plačah, ki v teh dejavnostih v Sloveniji dosegajo 84 % povprečja EU oziroma 57 % povprečja vodilnih evropskih inovatorov (Danska, Nizozemska, Finska in Švedska).

V Osrednjeslovenski regiji je bila po podatkih Banke Slovenije (2025³⁹) tudi največja koncentracija vrednosti tujih neposrednih naložb, kjer je bilo konec leta 2024 kar 64,7 % vseh

³⁶ <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/-/2364245S.px>

³⁷ Wostner, P. (2025). Strategija skladnega regionalnega razvoja: Konceptualna izhodišča.

³⁸ Urad RS za makroekonomske analize in razvoj. (2025). Kakovost življenja v Sloveniji – Poročilo o razvoju 2025. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj.

³⁹ Banka Slovenije. (2025). Neposredne naložbe 2024. Ljubljana: Banka Slovenije.

naložb. Pomembnejši deleži so bili zabeleženi še v Gorenjski (7,4 %), Obalno-Kraški (5,4 %) Podravske (5,2 %) in Savinjske regiji (4,2 %). Preostalih osem statističnih regij je skupaj prispevalo zgolj 13,1 % k skupni vrednosti tujih neposrednih naložb, kar dodatno potrjuje izrazito osredotočenost investicij na nekaj ključnih območij. Regionalna razporeditev tujih neposrednih naložb je skozi čas relativno stabilna. Najvišji pritok je v letu 2024 zabeležila Osrednjeslovenska regija, ki je prejela 610 milijonov evrov, kar predstavlja 4,3-odstotno rast in dvig skupne vrednosti na 14,9 milijarde evrov. Opaznejše pritoke je zabeležila tudi Podravska regija, ki je prejela 127 milijonov evrov oziroma 11,3 % več kot v letu 2023.

Ključna ugotovitev 3

Rast dejavnosti, ki nimajo močne tendence h koncentraciji, je v ostalih regijah zelo neenakomerna, kar kaže na neizkoriščene razvojne potenciale, ki se odražajo tudi v povečevanju regionalnih razlik v BDP. Tuje neposredne naložbe so skoncentrirane v Osrednjeslovenski regiji (64,7 % vseh tujih neposrednih naložb). Regionalna razporeditev tujih neposrednih naložb je skozi čas relativno stabilna.

1.3 Demografske spremembe

Eno od področij, ki odraža ekonomske neenakosti in pretekle dolgoročne strateške odločitve, so demografske spremembe, ki jih OECD (2025⁴⁰) opredeljuje kot strukturni izziv. **Na tem področju je poleg občutnega staranja prebivalstva zaznati tudi velike regionalne razlike, z ugodnejšo demografsko sliko v suburbanem zaledju večjih mest in ob avtocestnem križu ter manj ugodnim demografskim stanjem v posameznih mestih in zlasti v bolj robnih, pogosto obmejnih območjih** (Nared idr., 2023⁴¹).

Regionalne razlike na področju demografije se bodo v prihodnje še poglobljale (slika 7). Glede na projekcijo prebivalstva za obdobje 2018–2038 naj bi se število prebivalcev povečalo samo v Osrednjeslovenski in Obalno-Kraški statistični regiji, in sicer za 8 oziroma 2,5 %. **Najredkeje poseljene regije bi ostale Goriška, Koroška, Jugovzhodna Slovenija in Primorsko-Notranjska statistična regija** (Nared et al., 2023⁴²). Projekcije EUROPOP 2023 (SURs, 2023⁴³) pa kažejo, da se skupno število prebivalcev do leta 2050 v Sloveniji naj ne bi bistveno zmanjšalo, vendar so z vidika načrtovanja tako razvoja kot storitev splošnega pomena pomembnejše projekcije po starostnih skupinah, ki kažejo precej bolj skrb vzbujajočo sliko. Predvsem **delež starih 65 let in več bo narasel povsod, najbolj pa v Pomurski, Koroški, Zasavski, Podravske in Goriški statistični regiji, kjer bo presegel 30 % celotnega prebivalstva**. Od ostalih statističnih regij odstopa Osrednjeslovenska, saj naj bi po projekciji delež starejšega prebivalstva v skupnem predstavljal okrog 25 %. **Projekcije dodatno kažejo, da naj bi po scenariju status quo prišlo do nadaljnjega praznjenja odmaknjenih območij**, ki so najbolj izpostavljena staranju prebivalstva. To za preobrat razvojnih trendov predstavlja še dodatno oviro (Nared et al., 2023⁴⁴). Demografske spremembe bodo tako imele vpliv ne le na medregionalne, temveč tudi na razvojne razlike znotraj posameznih regij.

⁴⁰ OECD. (2025a). Reinforcing strategic planning in Slovenia for balanced regional development and a just transition. Paris: OECD Publishing.

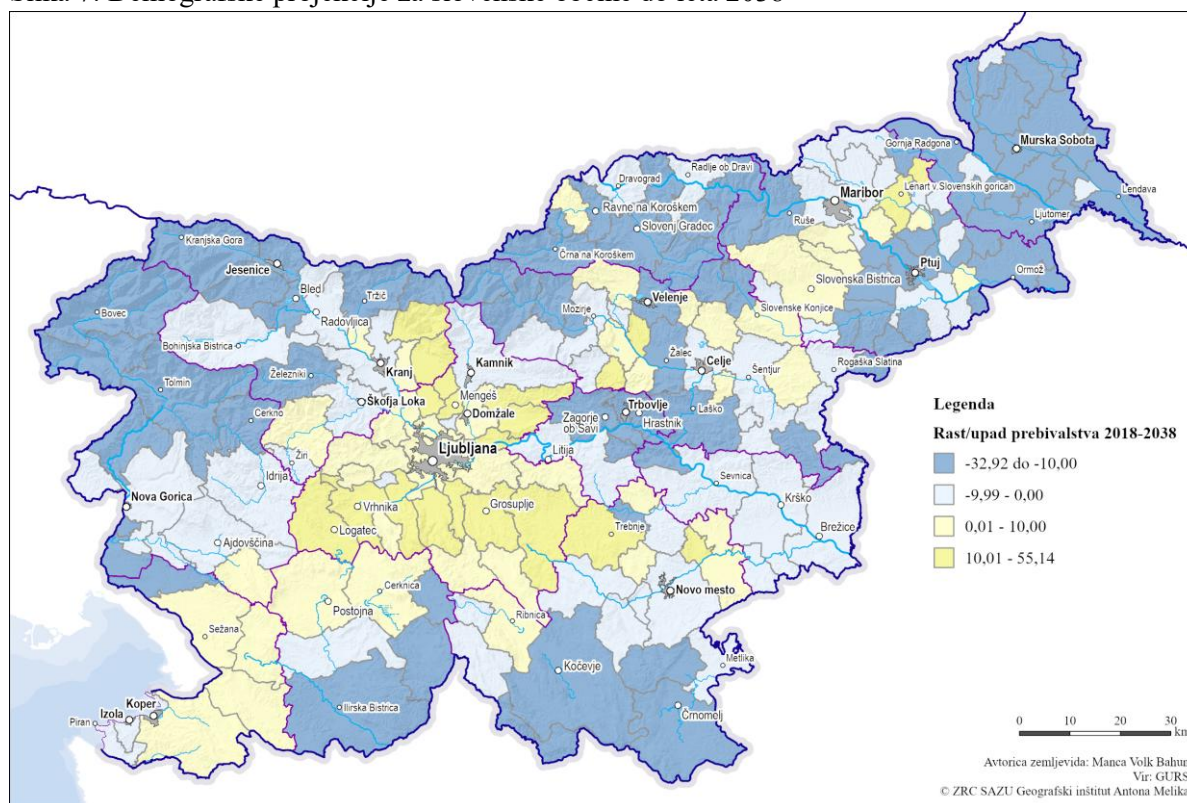
⁴¹ Nared, J., Repolusk, P., Zavodnik Lamovšek, A., Foški, M., & Mrak, G. (2023). Demografska analiza in projekcije za podeželska in urbana območja v Sloveniji. ZRC SAZU, Geografski inštitut Antona Melika.

⁴² Ibid.

⁴³ Statistični urad Republike Slovenije. 2023. Projekcije prebivalstva EUROPOP2023 za Slovenijo. Statistični urad Republike Slovenije. <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/11124>

⁴⁴ Nared, J., Repolusk, P., Zavodnik Lamovšek, A., Foški, M., & Mrak, G. (2023). Demografska analiza in projekcije za podeželska in urbana območja v Sloveniji. ZRC SAZU, Geografski inštitut Antona Melika.

Slika 7: Demografske projekcije za slovenske občine do leta 2038

Vir: Nared et al. 2023⁴⁵.

Razlike med regijami so, razen števila prebivalcev in starostne strukture, zlasti velike na področju izobrazbene strukture prebivalstva, kar poleg samega deleža delovno aktivnega prebivalstva kaže tudi na njegovo usposobljenost.

Med regijami sta imeli najnižji delež prebivalcev s terciarno izobrazbo Pomurska (17,0 %) in Zasavska regija (18,2 %), medtem ko je imela Osrednjeslovenska regija najvišjega (28,2 %). Pričakuje se, da se bodo ti deleži sčasoma povečali, saj je približno polovica mladih v starosti od 19 do 24 let vključenih v terciarno izobraževanje. Razlike v doseženi terciarni izobrazbi delno izravnavajo višji deleži poklicnih kvalifikacij. Na splošno velja, da je v razvojnih regijah s podpovprečnimi deleži terciarno izobraženih dosežena raven poklicne izobrazbe na prebivalca nadpovprečna. To nakazuje, da je skupni razkorak v spretnostih med regijami morda nekoliko manjši, kot se zdi na prvi pogled (OECD, 2025a⁴⁶). Največji izziv za prebivalce s terciarno izobrazbo je dobiti zaposlitev v regiji bivanja. Dodatni vidik pri merjenju regionalnih razlik v izobrazbi je tudi razširjenost digitalnih veščin, ki lahko dopolnjujejo formalne terciarne in poklicne kvalifikacije ter povečujejo produktivnost. Na ravni Slovenije se je z digitalnimi spretnostmi nad osnovno ravno lahko pohvalilo le 18,9 % prebivalcev v starostni skupini 16–74 let. V nekaterih regijah pa je bil delež odraslega prebivalstva z dobro razvitimi digitalnimi veščinami še precej nižji (v Posavski in Primorsko-Notranjski regiji je imelo dobro razvite digitalne spretnosti le 9,2 % odraslih), kar omejuje zaposljivost njihovih prebivalcev. Nasprotno je v Osrednjeslovenski regiji, kjer

⁴⁵ Ibid.⁴⁶ OECD. (2025a). Reinforcing strategic planning in Slovenia for balanced regional development and a just transition. Paris: OECD Publishing.

je raven digitalne pismenosti najvišja, delež prebivalstva z nadpovprečnimi digitalnimi spretnostmi znašal kar 22,7 % (OECD, 2025a⁴⁷).

Zelo zgovorni so podatki o **vse nižjem številu študentov** v posamezni regiji, kar bo v prihodnje, še bolj kot danes, omejitveni dejavnik razvoja. Bodisi ne bo dovolj delovne sile ali pa ta ne bo ustrezno izobražena za potrebe potencialnih zaposlovalcev. Poleg tega se v zadnjih letih stopnja registrirane brezposelnosti znižuje, kar kaže analiza podatkov stopnje registrirane brezposelnosti po regijah⁴⁸.

Ključna ugotovitev 4

Ob nadaljevanju dosedanjih trendov se bo demografski pritisk na ostale regije izven Osrednjeslovenske regije močno stopnjeval. Še posebej so demografsko ogrožena odmaknjena območja. Zato je dvig produktivnosti s preходом v inovacijsko podprto rast, ki bo omogočil kakovostne pogoje za življenje in delo, bistven za skladen regionalni razvoj. To zahteva tudi ustrezno usposobljeno delovno silo. Poleg izobrazbe so vse bolj pomembne tudi ustrezne veščine, v zadnjih letih predvsem digitalne veščine.

1.4 Kakovost življenja in preference ljudi – družbeni vidik

Gospodarska neravnovesja med regijami se kažejo tudi v družbenem vidiku med regijami, predvsem v stopnji tveganja revščine in pričakovanem trajanju življenja. **Leta 2023 sta najnižje tveganje revščine beležili Osrednjeslovenska in Gorenjska regija (9,6 %), Obalno-Kraška regija pa najvišjo, 18,5-odstotno stopnjo; slovensko povprečje je sicer leta 2023 znašalo 12,7 % (OECD, 2025a⁴⁹), podobna razmerja pa so se ohranila tudi v letu 2024. Zelo podobno je stanje pri stopnji tveganja socialne izključenosti, ki je bila po podatkih SURS leta 2024 najvišja v Obalno-Kraški regiji (20,4 %), sledili sta ji Podravska in Koroška regija z 19,1 %, najnižja stopnja tveganja socialne izključenosti je bila v Osrednjeslovenski regiji z 9,7 %. Leta 2023 so najvišje pričakovano trajanje življenja ob rojstvu imele ženske v Gorenjski regiji (86 let) in moški v Goriški regiji (80,8 leta). Razlika med regijama z najvišjim in najnižjim pričakovanim trajanjem življenja ob rojstvu je bila pri ženskah 2,7 leta, pri moških pa 3,4 leta. (NIJZ, 2025)⁵⁰.**

Prezgodnja umrljivost se je glede na leto 2021 v večini regij zmanjšala, izrazito glede na preostale regije pa se je povečala v Zasavski in Posavski regiji, kjer je bila tako kot v Jugovzhodni Sloveniji najvišja med moškimi (23 %). Tudi med ženskami je bila najvišja v Zasavski in Posavski regiji, a za okoli polovico nižja kot med moškimi. Najnižja je bila v Goriški regiji (5,9 %) (UMAR, 2024⁵¹). Razlike v zdravih letih življenja so med regijami precejšnje. Predvsem regije iz kohezijske regije Vzhodna Slovenija dosegajo nižje število let zdravega življenja, kar je predvsem posledica slabšega socialno-ekonomskega položaja, slabše zdravstvene pismenosti, večje razširjenosti za zdravje bolj tveganega vedenjskega sloga, slabše skrbi za zdravje pri udeležbi v preventivi in morda tudi slabši

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸ <https://www.ess.gov.si/partnerji/trg-dela/trg-dela-v-stevilkah/stopnja-registrirane-brezposelnosti/>

⁴⁹ OECD. (2025a). Reinforcing strategic planning in Slovenia for balanced regional development and a just transition. Paris: OECD Publishing.

⁵⁰ Nacionalni inštitut za javno zdravje. Zdrava leta življenja po spolu in statističnih regijah, Slovenija, letno. https://podatki.nijz.si/pxweb/sl/NIJZ%20podatkovni%20portal/NIJZ%20podatkovni%20portal__1%20Zdravstveno%20stanje%20prebivalstva__01%20Zdrava%20leta%20življenja/HLY%204.px/

⁵¹ Urad RS za makroekonomske analize in razvoj. (2024). Poročilo o razvoju 2024. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj.

dostopnosti zdravstvenih storitev (Zaletel et. al, 2024⁵²). Med regijami so razlike tudi v zdravstvenem absentizmu, kar se kaže predvsem v bolniški odsotnosti. Tako največ izgubljenih koledarski dni zaradi bolniške odsotnosti beležijo v Pomurski in Zasavski regiji, najmanj pa v Osrednjeslovenski regiji (NIJZ, 2025⁵³).

Priložnosti, ki jih ima posamezna regija, so vplivale tudi na cene stanovanj in preference ljudi glede bivalnega okolja. V skladu z izsledki raziskave (Hočevar et al., 2019⁵⁴) si je v letu 2018 na podeželju želelo živeti 59 % oseb, kar je zgolj minimalno manjši delež kot leta 2004. **Preference ljudi glede lokacije bivališča se torej ne spreminjajo toliko na osi mestno–podeželsko okolje, temveč v večji meri prihaja do premikov znotraj obeh skupin.** V primeru mest se je premik zgodil predvsem stran od manjših mest proti obrobju mesta, v primeru podeželja pa od večjih podeželskih krajev k manjšim vasicam. Nekoliko nižje, a še vedno zelo visoke odstotke v prid podeželju ugotavlja tudi novejša anketa Hafner Fink et al. (2024), katere izsledki kažejo, da naj bi si na podeželju želelo živeti 49 % vprašanih. K temu lahko prištejemo še kulturne in identitetne razlike med regijami, saj se ljudje pogosto identificirajo z regijo, v kateri prebivajo (Prešeren, Golob, 2019⁵⁵).

Kakovostna stanovanja in podporna infrastruktura so ključni za ohranjanje konkurenčnosti in privlačnosti vsake regije, zlasti za tuje vlagatelje in visoko usposobljeno delovno silo. Čeprav je splošna raven infrastrukturne oskrbe v Sloveniji dobra, so regionalne razlike jasno vidne, zlasti na področju stanovanj (Evropska komisija, 2025b⁵⁶). **Stanovanjska in infrastrukturna opremljenost posamezne regije predstavlja dodatno omejitev za skladen regionalni razvoj v Sloveniji (OECD, 2025a⁵⁷). Za plačilo 100 m² stanovanja povprečno gospodinjstvo na Koroškem potrebuje 5,9 leta povprečnega letnega dohodka (razmerje med ceno stanovanjske nepremičnine in dohodom), medtem ko v Obalno-Kraški regiji razmerje med ceno stanovanjskih nepremičnin in dohodom dosega 16,7 leta.** V skladu z vseevropskim trendom so cene nepremičnin v obalnih regijah običajno veliko višje kot v preostalem delu države, razen v Osrednjeslovenski regiji (13,7 leta povprečnega letnega dohodka). Poslabšala se je tudi cenovna dostopnost stanovanjskih nepremičnin, saj rast njihovih cen v večini regij presega rast dohodkov. Čeprav so stopnje lastništva stanovanj še vedno visoke, je pomanjkanje cenovno dostopnih stanovanjskih nepremičnin, zlasti na mestnih območjih in območjih z velikim povpraševanjem, vse večji izziv, ki kaže na potrebo po ciljno usmerjenih odzivih politike (Evropska komisija, 2025b⁵⁸). **Velika težava je tudi pomanjkanje cenovno dostopnih najemniških stanovanj.**

⁵² Zaletel, M., Simončič, M., Kralj, M., & Kofol Bric, T. (2024, 13. junij). Regionalne razlike v oceni kazalnika zdrava leta življenja [Predstavitev]. 2. seja Statističnega sosveta za regionalne statistike, Nacionalni inštitut za javno zdravje.

⁵³ Nacionalni inštitut za javno zdravje. Kazalniki bolniške odsotnosti po statističnih regijah in spolu, Slovenija, letno.

https://podatki.nijz.si/pxweb/sl/NIJZ%20podatkovni%20portal/NIJZ%20podatkovni%20portal__1%20Zdravstveno%20stanje%20prebivalstva__07%20Bolniška%20odsotnost/BS_TB6.px/

⁵⁴ Hočevar, M., Uršič, M., Zavratnik, S., & Medved, P. (2019). Javnomnenjska raziskava družbenih vrednot o prostoru in okolju: longitudinalna študija med leti 2003 in 2018. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani.

⁵⁵ Prešeren, P., & Golob, D. (2019). Slovenske pokrajine. <https://slovenia.si/sl>

⁵⁶ European Commission (2025), 2025 Country Report – Slovenia.

⁵⁷ OECD. (2025a). Reinforcing strategic planning in Slovenia for balanced regional development and a just transition. Paris: OECD Publishing.

⁵⁸ European Commission. (2025). 2025 country report – Slovenia. Publications Office of the European Union.

Ključna ugotovitev 5

Socialni izzivi, s katerimi se slovenske regije spoprijemajo, niso enakomerno razdeljeni po regijah. Neustrezna stanovanjska in infrastrukturna opremljenost predstavljata dodatno omejitev za skladen regionalni razvoj v državi. Razlike med regijami so se povečale predvsem pri dostopnosti stanovanj, kar tudi vpliva na obseg delovnih migracij. Velik delež prebivalcev, ki se giblje med 50 in 60 odstotkov, si želi živeti na podeželju, kar pomeni, da trendov zadnjih dveh desetletij niso pogonjale preference ljudi, pač pa pogoji za delo in življenje, kar je, z vidika spodbujanja skladnejšega regionalnega razvoja v prihodnje, lahko dobro izhodišče.

1.5 Prostorski vidik

Ogrodje policentričnega urbanega sistema so središča različnih ravni. Umestitev središč v hierarhično urejen in strukturiran policentrični urbani sistem je ključna za uresničevanje uravnoteženega prostorskega razvoja. Omogoča enakomernjši razvoj omrežja storitev splošnega pomena (šolstvo, zdravstvo, javna uprava, kultura in podobne) in s tem prispeva k njihovi dostopnosti ter skladnemu regionalnemu razvoju. Na nacionalni, regionalni in lokalni ravni spodbuja usklajeno načrtovanje in uresničevanje projektov s področja organizacije in delovanja mrež storitev splošnega pomena, javnih služb in gospodarstva. Središča prve ravni so Ljubljana (kot glavno mesto in središče mednarodnega pomena), Maribor in Koper (kot središči mednarodnega pomena). Med središča druge ravni spadajo Celje, Kranj, Novo mesto, Nova Gorica, Murska Sobota, Ptuj, Slovenj Gradec in Velenje. Kot središče druge ravni je kot oskrbno središče v Primorsko-Notranjski regiji opredeljena Postojna. Kot središče druge ravni se upoštevajo funkcijsko povezana in dopolnjujoča se središča, somestja na posavskem (Brežice-Krško-Sevnica) in zasavskem (Hrastnik-Trbovlje-Zagorje ob Savi) širšem mestnem območju. Središča tretje ravni so Črnomelj, Domžale, Dravograd, Idrija, Izola, Jesenice, Kamnik, Kočevje, Ravne na Koroškem, Škofja Loka in Tolmin (ReSPR50, 2023)⁵⁹. **Gospodarski pomen središč na drugi in tretji stopnji centralnosti slabi. S šibitvijo posameznih središč izgubljajo tudi njihova zaledja. Pomanjkanje storitev in delovnih mest se odraža v čedalje daljših potovanjih na delo ali za namen oskrbe ter prispeva k časovnim izgubam, prometnim zastojem in onesnaževanju** (Nared et al., 2016⁶⁰). To bi deloma lahko zmanjšal javni prevoz, s katerim se je kljub razmeroma razvejani mreži leta 2022 opravilo le 13,9 % potniških kilometrov (Benčina, 2025⁶¹). Druga potencialna rešitev bi bila digitalizacija storitev, a so tudi tu predpogoji, upoštevaje dostop do širokopasovnega omrežja, med regijami zelo različni. **Po podatkih Agencije za komunikacijska omrežja in storitve Republike Slovenije je bilo leta 2024 v Sloveniji 100.360 gospodinjstev brez zelo visokozmogljivega širokopasovnega omrežja. Večina teh gospodinjstev je na podeželju**⁶². Mreže storitev splošnega in splošnega gospodarskega pomena so vse bolj neučinkovite, kar se kaže zlasti v krčenju storitev splošnega gospodarskega pomena brez upoštevanja prostorskih vidikov. Odsotnost strategije regionalnega razvoja, ki bi bila podprta s

⁵⁹ Državni zbor Republike Slovenije. (2023). Resolucija o Strategiji prostorskega razvoja Slovenije do leta 2050 (ReSPR 2050). Državni zbor Republike Slovenije.

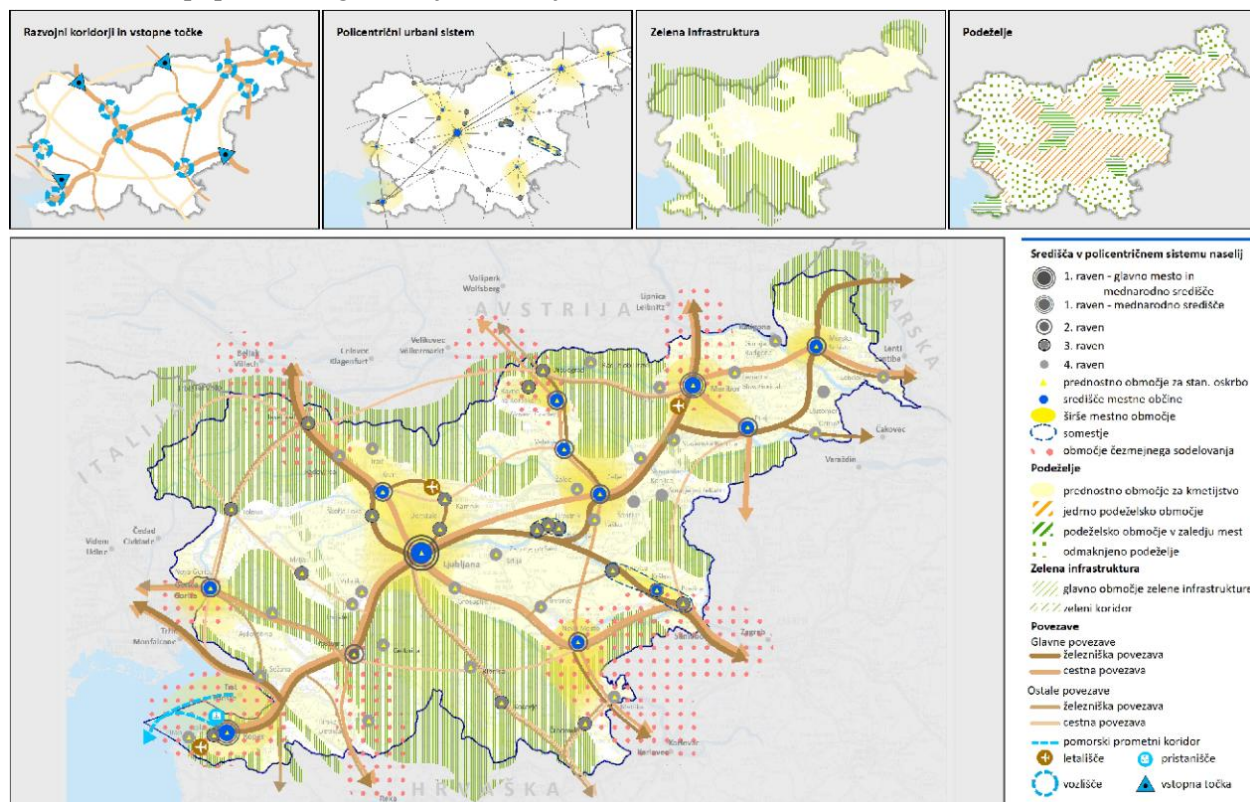
⁶⁰ Nared, J., Bole, D., Breg Valjavec, M., Ciglič, R., Černič Istenič, M., Goluža, M., Kozina, J., Razpotnik Visković, N., Repolusk, P., & Rus, P. (2016). Policentrično omrežje središč in dostopnost prebivalstva do storitev splošnega in splošnega gospodarskega pomena: končno poročilo (raziskovalno poročilo). Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti in Ministrstvo za okolje in prostor Republike Slovenije.

⁶¹ Benčina, M. (2025). Analiza storitve JPP v Sloveniji z vidika prevozne revščine. Ljubljana: Fokus, društvo za sonaraven razvoj.

⁶² Agencija za komunikacijska omrežja in storitve Republike Slovenije. (2024, 24. maj). Javni poziv vsem zainteresiranim investitorjem za izkaz tržnega interesa za gradnjo širokopasovnih omrežij naslednje generacije (št. 3822-3/2024/3). Agencija za komunikacijska omrežja in storitve Republike Slovenije.

konkretnimi in prepričljivimi ukrepi, vse bolj zmanjšuje interes za zagotavljanje tržnih storitev splošnega pomena, še posebej na redkeje poseljenih in odmaknjenih območjih, kar v kontekstu demografskih trendov lahko hitro vodi v začarani krog nazadovanja. Težave so z dostopnostjo (osnovne) zdravstvene dejavnosti in nujne medicinske pomoči. Predvsem na obmejnih območjih in na podeželju se ukinjajo pošte, banke, trgovine, bankomati. Slovenija dostopnosti predvsem javnih storitev sicer namenja relativno veliko pozornosti in tudi sredstev, kar se odraža tudi v Strategiji prostorskega razvoja Slovenije 2050 (ReSPR50, 2023⁶³). **Koncept policentričnega razvoja ubranega omrežja** (slika 8) ohranja vlogo mest in drugih središč policentričnega urbanega omrežja.

Slika 8: Koncept prostorskega razvoja Slovenije⁶⁴

Vir: Resolucija o Strategiji prostorskega razvoja Slovenije 2050 (2023).

Koncept izpostavlja 4 ključne elemente: policentrični urbani sistem (opisan zgoraj) skupaj s ŠMO, razvojne koridorje in vstopne točke, podeželje in zeleno infrastrukturo. Za delovanje policentričnega urbanega sistema je ključnega pomena, da so središča povezana s prometno infrastrukturo ustreznega ranga. Koncept poleg tega izpostavlja vlogo širših mestnih območij (ŠMO), ki predstavljajo jedrna območja poselitve v državi. Natančneje opredeljuje razmerje med širšimi mestnimi območji in funkcionalnimi urbanimi območji (v nadaljevanju FUO), ki predstavljajo funkcionalno povezana gravitacijska območja večjih mest (središč policentričnega urbanega omrežja). Ta vključujejo ozemlje več občin, v katerih je zgoščena poselitev in koncentracija delovnih mest, ki jih zaznamujejo intenzivni

⁶³ Državni zbor Republike Slovenije. (2023). Resolucija o Strategiji prostorskega razvoja Slovenije do leta 2050 (ReSPR 2050). Državni zbor Republike Slovenije.

⁶⁴ Slika 8 predstavlja konceptualno zasnovo prostorskega razvoja Slovenije in ne prikazuje načrtovanih konkretnih projektov v prostoru.

vsakodnevni migracijski tokovi (SPRS, 2004⁶⁵; ReSpr50, 2023⁶⁶). S funkcionalnimi urbanimi območji so opredeljena ključna razvojna območja znotraj policentričnega urbanega omrežja, preko katerih je mogoče obravnavati tudi ključne vsebine na regionalni ravni, tako z vidika obvladovanja podnebnih sprememb, naravnih nesreč, ki so vse bolj nepredvidljive in različne po pojavu in jakosti (najpogostejši so potresi, neurja in požari), kot tudi z vidika reševanja raznih vprašanj, kot so oskrba s pitno vodo (predvsem na vododeficitarnih območjih, ki so posledično tudi požarno ogrožena), ravnanje z odpadki, oskrba z energenti, upravljanje z vodami.

Obsežni dnevni tokovi na delo ob navezanosti na avtomobilski promet in avtocestno omrežje ovirajo prehod na nizkoogljično gospodarstvo (angl. *net-zero economy*), prav tako ne omogočajo zmanjšanja izpustov toplogrednih plinov, zlasti zaradi zaostanka v prometnem sektorju, ki prispeva največji del izpustov (UMAR 2024⁶⁷). Javni promet sam ne more pokriti vseh potreb po mobilnosti, zato je potreben celovitejši in bolj usklajen pristop, ki bo z usklajevanjem lokacij bivanja, dela, storitev in rekreacije manjšal potrebo po mobilnosti. To kliče k bolj povezanemu in celovitemu prostorskemu razvoju, ki bi zmanjševal razlike med območji, pomembno pa bi vplival tudi na prilagajanje na podnebne spremembe.

Ključna ugotovitev 6

Zagotavljanje dostopa do storitev splošnega pomena, še posebej na odročnih podeželskih in obmejnih območjih, ki so z vidika skladnega regionalnega razvoja zelo pomembna, in h kateremu Slovenija je in mora ostati zavezana tudi v prihodnje, bo moralo temeljiti na strateškem predvidevanju, ob upoštevanju načel dobre praske, vključno z uvajanjem drugačnih, povezovalnih in inovativnih pristopov za njihovo zagotavljanje, kar še posebej velja za podeželska območja. Upoštevati je treba tudi, da bodo v naslednjem srednjeročnem obdobju domala vse javne storitve postale dostopne (tudi) digitalno, kar ne bo samo zmanjšalo pomena oddaljenosti, ampak tudi prispevalo k znižanju stroškov zagotavljanja teh storitev po državi. Določene storitve splošnega pomena bi morale biti zagotovljene najmanj na ravni upravnih enot.

1.6 Okoljski vidik

V Sloveniji sicer lahko govorimo o pozitivnih trendih vsaj na nekaterih področjih stanja okolja, kar je posledica boljšega poznavanja virov onesnaževanja in pritiskov na okolje, celovite okoljske politike in celovite okoljske zakonodaje, systemskega uvajanja okoljskih ciljev v procese načrtovanja in izvajanja drugih politik, ki vplivajo na okolje (energetske, prometne, prehranske, industrijske in druge). Pomembno so se zmanjšali izpusti onesnaževal v zrak, vode in tla. Kljub temu se s slabšo kakovostjo zraka srečujejo vse slovenske regije. **Država ne sme zanemariti prihodnjih okoljskih izzivov, kot so čezmerno onesnažena območja zaradi preteklih dejavnosti** (na primer zgornja Mežiška dolina, Celjska kotlina), potencialno onesnažena območja, nedoseganje ciljev glede zmanjšanja izpustov glavnih onesnaževal v zunanjem zraku do leta 2030, nedoseganje ciljev kakovosti zraka zlasti glede zmanjševanja koncentracij delcev PM_{2,5} in PM₁₀, benzo(a)pirena, dušikovega dioksida (NO₂) ter prizemnega ozona, skrb za ohranjanje biotske raznovrstnosti in naravnih vrednot ter obvladovanje podnebnih sprememb in prilagajanje nanje (primeri poplav, suš, ekstremnih vremenskih dogodkov).

⁶⁵ Republika Slovenija. (2004). Strategija prostorskega razvoja Slovenije (SPRS). Uradni list RS, št. 76/2004.

⁶⁶ Državni zbor Republike Slovenije. (2023). Resolucija o Strategiji prostorskega razvoja Slovenije do leta 2050 (ReSPR 2050). Državni zbor Republike Slovenije.

⁶⁷ Urad RS za makroekonomske analize in razvoj. (2024). Poročilo o razvoju 2024. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj.

Najbolj zaskrbljujoči so trendi kazalnikov okolja, ki prikazujejo stanje podnebja, za katere je glede doseganja ciljev ocenjen neugoden (65 %) oziroma nezadosten trend razvoja (35 %)⁶⁸.

Med slovenske regije, ki so najbolj izpostavljene zaradi podnebnih sprememb, spadajo Pomurska, Podravska, Osrednjeslovenska, v nekaterih primerih, odvisno od sektorja, tudi Savinjska, Zasavska ter Goriška in Obalno-Kraška regija. Prilagoditvena sposobnost je zaradi dobrih družbeno-gospodarskih kazalnikov ugodna edino v Osrednjeslovenski regiji. Pri načrtovanju ukrepov je treba upoštevati, da se vplivi med sektorji mešajo, na primer prepletenost nacionalne varnosti, migracij in zdravja ali pa infrastrukture, voda in prostora, in da je določen vpliv pomemben za več sektorjev oziroma da je za en sektor lahko pozitiven, za drugega pa negativen (Kajfež-Bogataj et al., 2014⁶⁹).

Naravna ohranjenost, biotska raznovrstnost in krajinska pestrost upadajo. Večji del Slovenije obsega naravna in kulturna krajina, za katero je značilen preplet gozdov, vodotokov in vodnih zemljišč, sveta nad gozdno mejo, kmetijskih zemljišč in naselij. Visoka stopnja ohranjenosti naravnih procesov omogoča raznovrstne ekosistemske storitve, ki jih družba potrebuje za zdravo in kakovostno življenje. Ključni izzivi na tem področju so povečanje odpornosti naravnih ekosistemov na podnebne spremembe, ohranitev in izboljšanje stanja naravno ohranjenih območij, ohranitev obsega in proizvodne sposobnosti kmetijskih tal, skrb za ohranjanje krajinske pestrosti, izboljšanje kakovosti zraka na urbanih območjih (in zagotavljanje, da se ta ne poslabša na podeželju), varstvo in ohranjanje vodnih virov s poudarkom na zagotavljanju kakovostne pitne vode ter preudarna raba naravnih virov. Poseben izziv so zavarovana območja in usposobljenost lokalnega prebivalstva, da bi naravne vrednote, biotsko raznovrstnost, krajino in kulturno dediščino odločneje uporabili za trajnostni lokalni razvoj. Izziv je tudi preprečevanje nadaljnje fragmentacije krajine, zlasti v nižinskih predelih in na območjih pomembne infrastrukture, predvsem zaradi okrepitve učinkovite ekološke povezanosti kot osnove za okoljske ekosistemske storitve, ter ohranjanje krajinskih značilnostih, ki so pomembne za biotsko raznovrstnost in pestrost krajine (RePRS50, 2023⁷⁰).

Ključna ugotovitev 7

Visoko stopnjo blaginje sta Slovenija in Evropa dosegli s prekomerno rabo in čezmernim onesnaženjem virov. Družbeno-gospodarski razvoj v regijah se odvija na račun degradacije okolja. Posledično prihaja do upada ohranjenosti narave, biotske raznovrstnosti in krajinske pestrosti. Številna območja so izpostavljena naravnim nesrečam. Podnebne spremembe, izguba biotske raznovrstnosti, fragmentacija krajine in onesnaževanje okolja so že danes eden ključnih izzivov regionalnega razvoja.

⁶⁸ Cegnar, T., Bolte, T., Bernard Vukadin, B., Ulamec, P., Karo Bešter, P., Koleča Dobravc, T., ... Guček, M. (Eds.). (2022). Poročilo o okolju v Republiki Sloveniji 2022 [Elektronski vir]. Ministrstvo za okolje in prostor; Agencija Republike Slovenije za okolje.

⁶⁹ Kajfež-Bogataj, L., Črepinšek, Z., Zalar, M., Golobič, M., Marot, N., & Lestan, K. A. (2014). Priprava podlag za pripravo ocene tveganj in priložnosti, ki jih podnebne spremembe prinašajo za Slovenijo. Ljubljana.

⁷⁰ Državni zbor Republike Slovenije. (2023). Resolucija o Strategiji prostorskega razvoja Slovenije do leta 2050 (ReSPR 2050). Državni zbor Republike Slovenije.

2 IZZIVI SLOVENSKE REGIONALNE POLITIKE

2 IZZIVI SLOVENSKE REGIONALNE POLITIKE

2.1 Analiza slovenske regionalne politike

Slovenija ima že več kot 50 let izkušenj s politiko skladnega regionalnega razvoja. Analiza slovenske regionalne politike je pokazala, da je bilo doseženih veliko pozitivnih premikov, vendar pa trenutni pristop ni več ustrezen (Kavaš et al., 2025⁷¹, Wostner, 2025⁷²):

1. **Pretežni del financiranja je bil in je še vedno namenjen krepitvi infrastrukturne opremljenosti regij, kjer prevladujejo infrastrukturni projekti lokalnih skupnosti.** To je posledica delitev regionalnih sredstev, ki se v pretežni meri dodeljujejo lokalno, brez strateške koordinacije na regionalni ravni, saj imajo lokalne skupnosti prevladujočo vlogo pri odločanju o porabi regionalnih spodbud. Primanjkuje pripravljenih celostnih regionalnih projektov (manjkajoča finančna podpora, kadrovski deficit, manjkajoča strokovna podpora države). **Zaradi premajhne osredotočenosti na ključne probleme regij se financira preveč podobnih projektov na (pre)majhnem teritoriju.**
2. **Prostorsko razpršen in neusklajen razvoj je posledica drobljenja finančnih sredstev ter premajhne osredotočenosti na ključne probleme regionalnega razvoja in posameznih regij.** Zaradi osredotočenja na lokalne projekte niso bili podprti celoviti regionalni projekti, ki bi se osredotočili na širša mestna območja (na primer poslovne cone). **Tako niso bile upoštevane usmeritve k policentričnemu (urbanemu) razvoju, kar je bila prioriteta Slovenije vse od leta 1974 (Zavod SRS za RPP, 1974⁷³) in usmeritev Strategije prostorskega razvoja Slovenije iz leta 2004 (SPRS, 2004⁷⁴).** Ker država ni v zadostni meri uresničevala strateškega pristopa h krepitvi, še posebej znanja in poslovnega okolja regij, hkrati pa je izgradila avtocestni križ, se je znatno izboljšala dostopnost Osrednjeslovenske regije. To je še dodatno povečalo privlačnost in olajšalo izkoriščanje ne samo aglomeracijskih ekonomij, ki jih ima Osrednjeslovenska regija, ampak tudi dodatno pospešilo razvoj njenih storitvenih dejavnosti. Navedeno je najprej vodilo v koncentracijo prebivalstva v središču Slovenije, rastoče cene (na primer stanovanj) kot posledica procesa koncentracije pa so še pospešila močno suburbanizacijo ter krepitev poseljevanja ob koridorjih. **Zapostavljanje gospodarsko-razvojnih potencialov s stihijskim, lokaliziranim pristopom k razvoju na eni strani ter krepitev dostopnosti centra na drugi strani sta vodila v šibitev policentričnega razvoja Slovenije in njeno centralizacijo.** To je dodatno pospešilo neugodne demografske trende na obmejnih problemskih območjih in nekaterih drugih odmaknjenih podeželskih območjih.

⁷¹ Kavaš, D., Zavodnik Lamovšek, A., & Nared, J. (2025). Strokovna pomoč pri pripravi Strategije regionalnega razvoja Slovenije za obdobje 2026–2050. Ljubljana: Inštitut za ekonomska raziskovanja; Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo; ZRC SAZU, Geografski inštitut Antona Melika.

⁷² Wostner, P. (2025). Strategija skladnega regionalnega razvoja: Konceptualna izhodišča.

⁷³ Zavod SRS za regionalno prostorsko planiranje. (1974). Poglavitni smotri in smernice za urejanje prostora [Publikacija].

⁷⁴ Republika Slovenija. (2004). Strategija prostorskega razvoja Slovenije (SPRS). Uradni list RS, št. 76/2004.

3. **Dogovori za razvoj regij⁷⁵ v praksi temeljijo na razdelitvi sredstev na lokalni ravni (ne po vsebini oziroma vplivu na regijo kot celoto), zato je fokus na financiranju lokalnih projektov.** Posledično je za državo značilna (prostorsko) razpršena infrastruktura brez skupnih konceptov ali upravljanja. Vsebina projektov praviloma izhaja iz prioritet sektorjev (sektorski projekti), ki pogosto niso skladni s prioritetami regij (Računsko sodišče, 2020)⁷⁶, kar je tudi posledica dejstva, da spodbujanje skladnega regionalnega razvoja ni bilo prepoznano kot del nacionalnih razvojnih (sektorskih) politik. **Tudi pri dogovorih za razvoj regij se uporablja enoten pristop za vse regije oziroma občine.**
4. **Umanjkanje strateškega pristopa in povezovanja med regionalno, prostorsko in urbano (celostni teritorialni načrti) politiko ter politiko razvoja podeželja;** tudi INTERREG (predvsem čezmejno sodelovanje) ni bil dovolj povezan z regionalno politiko.
5. **Ukrepi za krepitev poslovnega okolja** v smislu vzpostavljanja infrastrukturnih pogojev (poslovne cone in inkubatorji) in še posebej podpore podjetjem v okviru regij so na razpolago, a se **praviloma izvajajo brez strateške koordinacije** (bodisi lokacijsko bodisi v smislu razvoja potrebnih komplementarnih storitev oziroma specializacij), torej po pristopu enakega pristopa za vse (angl. *one-size-fits-all*).
6. **Sektorske politike na ravni regij so neusklajene, saj se pripravljajo in izvajajo brez učinkovite koordinacije in teritorialnega pristopa.** Zaradi tega sektorski projekti pogosto niso skladni s potrebami regij, kar velja tudi za sektorske projekte, vključene v dogovore za razvoj regij (Računsko sodišče, 2020⁷⁷). Ukrepe regionalne politike pretežno sestavljajo bodisi lokalni infrastrukturni ukrepi bodisi individualizirane sheme po načelu enotne rešitve za vse (angl. *one-size-fits-all*). Pravih regionalnih ukrepov, ki bi se izvajali strateško na ravni regij (teritorialni pristop z obravnavanjem gospodarskih, družbenih, okoljskih in prostorskih vidikov razvoja), Slovenija skoraj ne izvaja, razen prestrukturiranja premogovniških regij (priprava območnih načrtov za pravični prehod), ki se financirajo s sredstvi EU. Posledično tudi **ni mogoče pričakovati, da bi prišlo do sistemskih sinergijskih učinkov med različnimi teritorialnimi in sektorskimi politikami**, saj za to niso bili vzpostavljeni osnovni predpogoji v smislu vzpostavitve instrumentov, ki bi skupaj oziroma komplementarno zasledovali strateške cilje vsake od regij. Zato tudi ni usklajenosti pri pripravi različnih dokumentov na lokalni, regionalni in državni ravni in, posledično, medsebojne usklajenosti. **Tak pristop je pripeljal do premalo izkoriščenih gospodarsko-razvojnih potencialov ostalih regij, kar zaradi delovanja tržnih sil krepi centralizacijo Slovenije.**
7. **Obseg financiranja regionalne politike, ne glede na vsebinsko usmerjenost, je na sistemski ravni trenutno premajhen.** Financiranje je nestabilno in nepredvidljivo, s prevelikim poudarkom na sredstvih EU.
8. **Neustrezno spremljanje in vrednotenje projektov, programov in institucij na regionalni ravni ter pomanjkanje kakovostnih in rednih strokovnih podlag** zelo otežuje pripravo in izvajanje

⁷⁵ Regionalni razvojni program se uresničuje z dogovori za razvoj regije, ki jih vlada in svet sklepata za obdobje štirih let. Pri pripravi dogovora za razvoj regije se upošteva načelo skladnega razvoja vseh območij v regiji. Dogovor za razvoj regije vključuje regijske in sektorske projekte.

⁷⁶ Računsko sodišče Republike Slovenije. (2020). Revizijsko poročilo: Regionalni razvoj (Rev. št. 324-23/2017/54). Računsko sodišče Republike Slovenije.

⁷⁷ Ibid.

regionalne politike, ki temeljita na dejstvih in sta prilagojena posameznemu območju (angl. *place-based regional development*) (OECD, 2025b⁷⁸).

Ključna ugotovitev 8

Neugodni trendi v regionalnem razvoju in nezadostni ukrepi regionalne politike zahtevajo temeljit premislek in preoblikovanje dosedanjega pristopa k regionalni politiki. Skladen regionalni razvoj zahteva sistemski pristop: reševanje izzivov dostopa do storitev in opremljenosti z infrastrukturo je sicer potrebno, a za obrat trendov je treba v prihodnje v ospredje postaviti gospodarsko preobrazbo z nadgrajenim sistemom upravljanja. Potrebna je inovacijsko podprto rast ob upoštevanju primerjalnih prednosti vsake od regij.

2.2 Okvir prihodnjega razvoja

Poleg izzivov sedanjosti, ki so prikazani v analizi, je pri pripravi ukrepov regionalne politike nujno treba upoštevati tudi izzive prihodnosti. Ti so predvsem globalni (megatrendi) in predstavljajo dolgoročne, obsežne in prelomne spremembe tako v tehnologijah, gospodarstvih, našem odnosu do okolja kot v človeški družbi nasploh. Razumevanje megatrendov je osnova, da se lahko pravočasno pripravimo in prilagodimo spremembam, ki prihajajo. Številni viri, ki se ukvarjajo z opredelitvijo t. i. megatrendov, ki spreminjajo naš svet, našo družbo, naša življenja, imajo predvsem eno očitno skupno lastnost – niti dva vira ne naštevata enakega seznama megatrendov (Bešter, 2024⁷⁹). Največkrat so izpostavljeni naslednji megatrendi (Kavaš et al., 2025⁸⁰):

- demografske spremembe,
- tehnološki razvoj (s poudarkom na digitalizaciji in avtomatizaciji),
- podnebne spremembe,
- geopolitične spremembe,
- urbanizacija,
- nove oblike dela.

Tako v procese priprave in izvedbe regionalne politike zadnja leta vse bolj vstopajo demografski, tehnološki, okoljski in drugi megatrendi, saj je/bo njihov učinek na regije, tudi znotraj države, zelo različen. Ti megatrendi niso prostorsko slepi in teritorialni vpliv je prispeval k utrditvi neenakosti in nastanku t. i. regionalnih razvojnih pasti (Ferry, Downes, 2020⁸¹). Njihovi pozitivni in negativni vplivi bodo od držav zahtevali, da so ukrepi prilagojeni razmeram v posamezni regiji (Garcilazo in Martins, 2020⁸²).

⁷⁸ OECD. (2025b). Place-based policies for the future. OECD Publishing.

⁷⁹ Bešter, J. (2024). Megatrendi: Obrisi naše prihodnosti. Inštitut za ekonomska raziskovanja.

⁸⁰ Kavaš, D., Zavodnik Lamovšek, A., & Nared, J. (2025). Strokovna pomoč pri pripravi Strategije regionalnega razvoja Slovenije za obdobje 2026–2050. Ljubljana: Inštitut za ekonomska raziskovanja; Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo; ZRC SAZU, Geografski inštitut Antona Melika.

⁸¹ Ferry, M., & Downes, R. (2020). Mega-trends and development traps: How are regional policies responding? Glasgow & Delft.

⁸² Garcilazo, J.-E., & Oliveira Martins, J. (2021). New trends in regional policy: Place-based component and structural policies. In M. M. Fischer & P. Nijkamp (Eds.), *Handbook of regional science* (pp. 1031–1051). Springer.

Demografske spremembe bodo imele pomemben vpliv na regionalni razvoj v Sloveniji, saj demografske projekcije kažejo na povečanje neenakomernosti staranja prebivalcev po regijah. Ob nadaljevanju obstoječih teritorialnih trendov in upoštevanju najverjetnejših demografskih spremenljivk, bi se skupno število prebivalcev povečalo zgolj v Osrednjeslovenski regiji (za 6 %), približno ohranitev sedanjega števila prebivalcev pa projekcije do leta 2050 napovedujejo še Obalno-Kraški, Jugovzhodni Sloveniji ter Primorsko-Notranjski regiji. V ostalih regijah naj bi se število prebivalcev do leta 2050 zmanjšalo, in sicer za 2 % v Savinjski regiji, medtem ko naj bi bile najbolj občutnega upada števila prebivalcev deležne Zasavska (12 %), Koroška (13 %) ter Pomurska regija (16 %). **Število najbolj aktivnega prebivalstva (20–64 let) pa se bo zmanjšalo v vseh regijah,** in sicer med 5 % v Osrednjeslovenski regiji do 27 % v Pomurski regiji (Sambt, Istenič, Cirman, 2025⁸³). Projekcije na ravni demografsko homogenih območij, ki so bile narejene do leta 2038 (Nared et al., 2023⁸⁴), dodatno kažejo, da bi po status quo scenariju prišlo do nadaljnjega praznjenja odmaknjenih območij in posledično ne samo povečevanja medregionalnih razlik, ampak tudi razvojnih razlik znotraj posameznih regij.

Tehnološke spremembe različnim območjem prinašajo tako nove priložnosti kot izzive (OECD, 2019⁸⁵). Za Slovenijo je z vidika skladnejšega regionalnega razvoja še posebej pomemben njihov vpliv na redkeje poseljena območja z manjšimi aglomeracijskimi ekonomijami, ki se spopadajo z dodatnimi izzivi, kot so višji transportni stroški v povezavi z nižjim tržnim potencialom, (ne)dostopnost specializiranega znanja ali otežen dostop do učinkov prelivanja znanja (OECD, 2019⁸⁶). Avtomatizacija in robotizacija omogočata učinkovitost, a zmanjšujeta potrebo po nizkokvalificirani delovni sili. Internet stvari (IoT) in digitalna infrastruktura omogočata decentralizacijo. 3D-tisk podpira lokalno proizvodnjo. Pametna omrežja in razpršena energetska proizvodnja omogočajo bolj trajnostne modele v oddaljenih območjih. Samovozeča vozila spreminjajo prometne vzorce in širijo dnevne migracijske radije. **Poleg demografije in globalizacije bo imel predvsem tehnološki razvoj odločilen vpliv na potrebe na trgu dela v prihodnosti tako na nacionalni kot na regionalni ravni.** Tveganje je odvisno predvsem od značilnosti regionalnega gospodarstva, zato so učinki avtomatizacije porazdeljeni asimetrično znotraj posameznih držav. **Čeprav je napovedovanje vpliva tehnoloških sprememb v prihodnje zaradi velikih negotovosti nevhvaležno, je ob upoštevanju dejstva, da se nova Strategija regionalnega razvoja Slovenije 2026–2050 sprejema za daljše časovno obdobje, treba nujno upoštevati tudi ta vidik.** Pod predpostavko, da bo država izvajala ustrezne v prihodnost usmerjene politike in zagotovila ustrezne predpogoje, na primer digitalno dostopnost, bi lahko tehnološke spremembe na srednji rok potencialno okrepile privlačnost območij, ki ne uživajo aglomeracijskih ekonomij. To bi lahko v povezavi s pomanjkanjem delovne sile pri ljudeh dodatno spodbudilo interes za bivanje na določenih območjih, v primeru Slovenije (tudi) za podeželje. K temu bi lahko prispevale spremembe v delovnih razmerjih, kot sta delo na daljavo in ekonomija delitve.

Slovenija je močno izpostavljena posledicam podnebnih sprememb. Na podlagi študij sta predvsem ogroženi Podravska in Savinjska regija (ESPON, 2022)⁸⁷. Preliminarna ocena izpostavljenosti in ranljivosti slovenskih regij je pokazala, da so med najbolj izpostavljenimi slovenskimi regijami

⁸³ Sambt, J., Istenič, T., & Cirman, A. (2025). Ocena gibanja potreb po stanovanjih do leta 2040 glede na demografske trende in projekcije. Center poslovnih odličnosti Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani.

⁸⁴ Ibid.

⁸⁵ OECD. (2019). OECD Regional Outlook 2019: Leveraging Megatrends for Cities and Rural Areas. Paris: OECD Publishing.

⁸⁶ Ibid.

⁸⁷ ESPON EGTC. (2022). Spatial implications of climate change risk in Europe [Story map]. ESPON. <https://gis-portal.espon.eu/arcgis/apps/storymaps/stories/691e08159ed943ba8d36468e5df9e141>

Pomurska, Podravska, Osrednjeslovenska, v nekaterih primerih in odvisno od sektorja, tudi Savinjska, Zasavska ter Obalno-Kraška in Goriška regija. Prilagoditvena sposobnost je zaradi dobrih družbeno-gospodarskih kazalnikov ugodna edino v Osrednjeslovenski regiji (Kajfež Bogataj et al., 2014⁸⁸).

V Sloveniji proces urbanizacije ni tako izrazit kot v številnih ostalih članicah EU, kjer smo priča praznjenju podeželja in večanju števila prebivalstva na urbanih območjih, še posebej v bližini največjih mest in na obalnih območjih (Raziskovalna služba Evropskega parlamenta, 2019⁸⁹). V Sloveniji je bilo leta 2020 po podatkih SURS 6.035 naselij, od tega le 211 naselij z do 10.000 prebivalci in le 16 naselij z več kot 10.000 prebivalci. Primerjava s podatki iz leta 2014 kaže na majhne spremembe v številu naselij po posameznih velikostnih razredih in tudi po številu prebivalcev v naseljih. Vzorec poselitve se v preteklih letih ni spremenil, značilni ostajata velika razpršenost in veliko število manjših naselij. Večja mesta so omejena na mestne občine s številom prebivalcev pod 50.000. Več prebivalcev imata samo Ljubljana in Maribor. Prebivalstvo se zgošča v naseljih ob središčih nacionalnega pomena (MOP, 2021⁹⁰).

Kavaš (2019⁹¹) ocenjuje, da bo potencialni vpliv demografskih, tehnoloških in podnebnih sprememb neenakomerno porazdeljen med slovenske razvojne regije. Najbolj bodo potencialno prizadete regije, ki so že sedaj po večini kazalnikov (BDP na prebivalca, bruto plača na zaposlenega, registrirana stopnja brezposelnosti, stopnja delovne aktivnosti, kvalifikacijska in izobrazbena struktura zaposlenih in prebivalstva, inovacijska aktivnost) pod slovenskim povprečjem. To so predvsem Pomurska, Podravska in Zasavska regija. Zaradi geostrateških tveganj so se v zadnjem desetletju tudi okrepila varnostna tveganja. **V prihodnosti lahko pričakujemo, da se bodo zaradi vplivov megatrendov regionalne razlike v Sloveniji le še dodatno povečale, če se ne bo spremenila regionalna politika.**

Ključna ugotovitev 9

Pri pripravi regionalne politike je nujno treba upoštevati izzive prihodnosti. Analize kažejo, da se bodo zaradi vplivov megatrendov (demografske, tehnološke in podnebne spremembe) regionalne razlike v Sloveniji le še dodatno povečale. Razumevanje megatrendov je osnova, ki omogoča, da se lahko pravočasno pripravimo in prilagodimo na spremembe, ki že obstajajo in bodo v bližnji prihodnosti še obsežnejše.

⁸⁸ Kajfež-Bogataj, L., Črepinšek, Z., Zalar, M., Golobič, M., Marot, N., & Lestan, K. A. (2014). Priprava podlag za pripravo ocene tveganj in priložnosti, ki jih podnebne spremembe prinašajo za Slovenijo. Ljubljana.

⁸⁹ European Parliamentary Research Service. (2019). Demographic trends in EU regions. European Parliament.

⁹⁰ Ministrstvo za okolje in prostor. (2021). Poročilo o prostorskem razvoju. Ministrstvo za okolje in prostor.

⁹¹ Kavaš, D. (2019). Ocena vpliva demografskih in tehnoloških trendov na slovenski trg dela na nacionalni in regionalni ravni. In Demografske spremembe in regionalni razvoj. Ljubljana.

3 VIZIJA, POSLANSTVO IN VODILNA NAČELA

3 VIZIJA, POSLANSTVO IN VODILNA NAČELA

VIZIJA

Slovenija je država povezanih in skladno razvitih regij, kjer imajo prebivalci dostop do kakovostnih delovnih mest z višjo dodano vrednostjo v radiju 35 kilometrov od kraja bivanja in zagotovljen dostop do kakovostnih javnih in tržnih storitev. S tem zagotavljamo visoko kakovost življenja prebivalcev v vsaki regiji.

POS LANSTVO

Ustvarjati pogoje za skladen razvoj vseh slovenskih regij s ciljem policentričnega (prostorsko uravnoteženega) razvoja s krepitvijo regijskih središč in skladnejšega razvoja regij ob hkratni pospešitvi razvoja Slovenije kot celote. Obmejna območja in območja v prehodu bodo zaradi specifičnih priložnosti in izzivov deležna posebne obravnave. Cilje skladnega regionalnega razvoja bomo dosegli s spodbujanjem človeških virov, inovacij in mednarodnega povezovanja, in sicer z usklajenim delovanjem države, regij in občin ter vključevanjem gospodarstva, znanosti in civilne družbe.

VODILNA NAČELA

Da bi uresničili vizijo in zadane cilje, bo spodbujanje skladnega regionalnega razvoja v Sloveniji temeljilo na naslednjih načelih:

1. Celovitost spodbujanja skladnega regionalnega razvoja

Regionalna politika se izvaja na celotnem ozemlju Republike Slovenije s poudarkom na diferenciranem spodbujanju razvoja regij in podpori območjem, ki potrebujejo prilagojen pristop (obmejna območja, območja v prehodu). Posebna pozornost se namenja prepoznavanju razvojnih potencialov posameznih regij in preprečevanju nastajanja regionalnih razlik.

2. Večnivojski pristop

Delujoč in učinkovit sistem večnivojskega upravljanja, ki temelji na usklajenem partnerskem delovanju državne in lokalne ravni s sodelovanjem gospodarstva, znanosti, izobraževanja in civilne družbe. Večnivojski pristop zagotavlja, da so razvojne odločitve sprejete v sodelovanju vseh relevantnih deležnikov, kar krepi legitimnost, kakovost in rezultate regionalne politike. Vključevanje različnih akterjev spodbuja inovativne rešitve ter zagotavlja večjo uspešnost in učinkovitost pri izvajanju ukrepov ter dolgoročno odpornost regij.

3. Programsko usmerjanje

Izvajanje regionalne politike poteka na podlagi celovitih razvojnih in prostorskih dokumentov. Programsko usmerjanje omogoča, da se ukrepi in projekti izvajajo v skladu s strateškimi dokumenti, ki temeljijo na analizah potreb in potencialov regij. Ti dokumenti zagotavljajo ciljno usmerjenost razvojnih aktivnosti, preprečujejo razpršenost ukrepov ter omogočajo merjenje doseženih rezultatov.

4. Spremljanje in vrednotenje

S spremljanjem in vrednotenjem regionalne politike se zagotavlja sistematično preverjanje izvajanja in učinkov ter rezultatov regionalne politike, kar omogoča pravočasno prilagajanje ukrepov. Spremljanje omogoča transparentnost porabe javnih sredstev in prispeva k večjemu zaupanju javnosti. Vrednotenje omogoča učenje na podlagi izkušenj, prepoznavanje dobrih praks ter preprečevanje ponavljanja napak.

Tako zagotavljamo ustreznost, uspešnost, učinkovitost, skladnost in trajnost slovenske regionalne politike.

4 CILJI STRATEGIJE REGIONALNEGA RAZVOJA SLOVENIJE 2026–2050

4 CILJI STRATEGIJE REGIONALNEGA RAZVOJA SLOVENIJE 2026–2050

Strategija opredeljuje dva krovna in tri splošne cilje.

Krovni cilj 1: Visoka kakovost življenja prebivalcev v vseh regijah.

Krovni cilj izraža vizijo regionalne politike – visoko kakovost življenja prebivalcev ne glede na to, v kateri regiji živijo. To pomeni možnosti za zaposlitev ter zdravo in varno življenjsko okolje ter dostop do kakovostnih storitev in ustrezne infrastrukture. Doseganje tega cilja zahteva uravnotežen gospodarski, socialni, okoljski in prostorski razvoj, ki zmanjšuje občutek izključenosti ter krepi socialno kohezijo. **Kakovost življenja se meri ne le z ekonomskimi kazalniki, ampak tudi z vidika zadovoljstva prebivalcev, dostopa do infrastrukture, možnosti za osebni in poklicni razvoj ter vključujoče družbe.** Krovni cilj Strategije regionalnega razvoja Slovenije 2026–2050 je usklajen z osrednjim ciljem Strategije razvoja Slovenije 2030 (2017⁹²) – zagotoviti kakovostno življenje za vse.

Krovni cilj 2: Prispevati k višji in dolgoročno vzdržni gospodarski rasti Slovenije z učinkovitejšim izkoriščanjem regionalnih razvojnih potencialov.

Z uveljavljanjem policentričnega in na prostoru temelječega (angl. *place-based*) pristopa strategija obravnava strukturne razlike med regijami ter spodbuja razvojne priložnosti, ki izhajajo iz regijskih gospodarskih struktur, človeškega kapitala, prostorskih značilnosti in institucionalnih zmogljivosti. Takšen pristop omogoča bolj ciljno usmerjene in učinkovitejše razvojne ukrepe, prilagojene specifičnim potrebam in potencialom posameznih območij. **Učinkovitejše izkoriščanje regionalnih potencialov prispeva k večji produktivnosti, višji stopnji zaposlenosti in večji odpornosti regionalnih gospodarstev, kar se odraža v višji in stabilnejši gospodarski rasti Slovenije na srednji in dolgi rok.** Hkrati policentrični razvoj zmanjšuje pritiske prostorske koncentracije, omejuje negativne okoljske in družbene učinke rasti ter prispeva k bolj uravnoteženemu in vzdržnejšemu razvoju države kot celote.

Splošni cilji

1. Zmanjšanje regionalnih razvojnih razlik

Medregionalne razlike ustvarjajo neenakosti v dostopu do storitev, delovnih mest in možnosti za razvoj. Poglabljanje razlik vodi v odseljevanje, krhanje socialne kohezije in slabšo izkoriščenost regijskih potencialov. S prilagojenimi ukrepi na ravni regij in na prednostnih območjih se ustvarjajo pogoji, da prebivalci tam ostajajo (ohranjanje poselitve), razvijajo gospodarstvo ter ohranjajo družbeno in kulturno identiteto. Da bi regije lahko zmanjšale zaostanek za Osrednjeslovensko regijo, potrebujejo ukrepe, prilagojene posameznemu območju (angl. *place-based*), ki naslavlja njihove specifične izzive, saj tradicionalni pristopi ne zadostujejo (Rodríguez-Pose, Dijkstra, Poelman, 2023)⁹³. Tem regijam brez močnejše podpore regionalne politike ne bo uspelo preseči zatečenega stanja. **Skladen regionalni razvoj krepi stabilnost države, zmanjšuje tveganje za družbene napetosti in omogoča bolj geografsko uravnoteženo trajnostno rast, ki prispeva k razvoju celotne države.**

⁹² Vlada Republike Slovenije. (2017). Strategija razvoja Slovenije do 2030 (SRS 2030). Vlada Republike Slovenije.

⁹³ Rodríguez-Pose, A., Dijkstra, L., & Poelman, H. (2024). The geography of EU discontent and the regional development trap (EU Regional Policy Working Paper). Publications Office of the European Union.

2. Razvojno dohitevanje evropskih regij

Dohitevanje evropskega povprečja ni zgolj gospodarska ambicija, temveč pogoj za dolgoročno konkurenčnost Slovenije. Čeprav so slovenske regije v marsičem uspešne, so po kazalniku BDP na prebivalca še vedno pod povprečjem EU. Njihovi razvojni potenciali niso v celoti izkoriščeni bodisi zaradi slabe infrastrukture, nekonkurenčnosti gospodarstva in/ali omejenega dostopa do kapitala in znanja. **Z boljšim izkoriščanjem regionalnih potencialov bo Slovenija okrepila svoj položaj v evropskih verigah vrednosti, povečala produktivnost in pospešila prehod v zeleno ter digitalno gospodarstvo. To omogoča trajnostno rast, ki prispeva k visoki kakovosti življenja prebivalcev v vseh regijah.**

3. Spodbujanje policentričnega razvoja

Policentrični razvoj pomeni uravnoteženo mrežo mest in funkcionalnih urbanih območij, ki skupaj oblikujejo hrbtenico prostorskega in regionalnega razvoja države. V skladu s Strategijo prostorskega razvoja Slovenije 2050 policentrični razvoj prispeva k enakovredni dostopnosti prebivalcev do osnovnih in specializiranih dejavnosti, zmanjšuje okoljske pritiske v največjih središčih ter omogoča trajnostno mobilnost, boljšo povezanost in kakovost bivanja. Poudarek je na krepitvi funkcionalnih urbanih območij, ki niso le administrativna, temveč razvojna jedra, sposobna povezovati podeželje in manjša naselja v učinkovite mreže. Policentrični razvoj povečuje odpornost regij, saj diverzificirana mreža središč zmanjšuje ranljivost, spodbuja inovacije in omogoča prilagajanje na podnebne, demografske in gospodarske spremembe. Policentričnost je zato temelj za zeleni in digitalni prehod, saj omogoča enakomerno širjenje novih tehnologij, zelenih praks in inovacij v vse dele države. **Policentrični razvoj tako ni le prostorsko načelo, ampak tudi razvojna strategija, ki krepi teritorialno kohezijo, omogoča prilagodljiv gospodarski razvoj in prispeva k višji kakovosti življenja v mestih in na podeželju.**

Kazalniki za spremljanje ciljev Strategije regionalnega razvoja Slovenije so navedeni v poglavju Spremljanje in vrednotenje.

5 TEMELJNA RAZVOJNA USMERITEV IN IZVAJANJE STRATEGIJE

5 TEMELJNA RAZVOJNA USMERITEV IN IZVAJANJE STRATEGIJE

Regionalni razvoj Republike Slovenije je v prihodnjem strateškem obdobju usmerjen v doseganje skladnega, trajnostnega in policentričnega razvoja države, ki **temelji na teritorialni diferenciaciji, partnerskem sodelovanju in medsebojni povezanosti različnih ravni upravljanja**. V okviru tega pristopa se uveljavlja **nov regionalno-razvojni model, zasnovan z namenom pospešitve dolgoročnega gospodarskega, družbenega in prostorskega napredka v vseh razvojnih regijah ter izboljšanje kakovosti življenja na celotnem območju države**. Model izhaja iz ugotovitve, da so razvojni potenciali posameznih regij medsebojno povezani in soodvisni ter da je razvojni napredek Slovenije pogojevan z razvojno uspešnostjo njenih regij.

Uresničevanje ključnih strateških ciljev regionalnega razvoja zahteva nadaljnjo **ekonomsko preobrazbo razvojnih regij**, s posebnim poudarkom na dvigu produktivnosti in konkurenčnosti, krepitvi visoke dodane vrednosti ter sistemski podpori celotnemu spektru človeških virov, kar se bo odrazilo v kakovostnih delovnih mestih z visoko dodano vrednostjo v vseh regijah. Hkrati je treba zagotoviti odpornost regij na učinke družbenih, okoljskih, demografskih in tehnoloških sprememb ter pospešiti njihovo prostorsko in infrastrukturno povezanost ob hkratnem zagotavljanju dostopa do storitev splošnega pomena za vse prebivalce ne glede na lokacijo.

Pri oblikovanju regionalno-razvojnih politik **bo Slovenija v prihodnje v večji meri upoštevala teritorialni pristop**, kot to opredeljuje tudi OECD (OECD, 2025b⁹⁴), kar predvideva **ciljno podporo območjem glede na njihove specifične potrebe in razvojne značilnosti ter poudarja dolgoročno naravnost gospodarskega razvoja in kakovost življenja**. Na podlagi obstoječega stanja, institucionalnega okvira ter analize razvojnih izzivov so opredeljena naslednja prednostna področja delovanja regionalne politike:

1. Spodbujanje ekonomske preobrazbe regij z osredotočenostjo na rast produktivnosti in konkurenčnosti ter razvoj človeških virov.
2. Zagotavljanje ustrezne dostopnosti v regijah do javnih storitev in infrastrukture, za doseganje visoke kakovost življenja in ekonomske preobrazbe regij.
3. Osredotočena podpora obmejnim območjem in območjem v prehodu.
4. Krepitev sistema upravljanja in izvajanja vseh razvojnih politik na regionalni ravni.

Omenjeni pristop zagotavlja, da nobeno območje v Sloveniji ni zapostavljeno in da se za regije oziroma območja uporablja diferenciran pristop, ki je prilagojen značilnostim in potrebam posameznih regij oziroma območij.

Za uspešnost nadgrajenega regionalno-razvojnega modela je treba upoštevati, da brez doseganja kritične mase kapacitet razvojni preskok ni dosegljiv, zato mora za Slovenijo kot majhno državo s še manjšimi regijami **načelo horizontalnega in vertikalnega povezovanja** predstavljati osrednje vodilo pri oblikovanju regionalno-razvojnega modela:

- Horizontalno povezovanje se nanaša na medsebojno usklajevanje razvojnih politik na različnih teritorialnih ravneh ter spodbujanje medregionalnega sodelovanja v primerih, ko

⁹⁴ OECD. (2025b). Place-based policies for the future. OECD Publishing.

narava razvojnih izzivov presega administrativne meje posameznih regij ali ko je za doseganje razvojnih učinkov potrebna kritična masa, ki presega velikost posamezne regije. Iskanje sinergij med funkcionalnimi območji, prilagodljivost pri obravnavi njihovih administrativnih meja ter krepitev posredniških razvojnih institucij so zato ključni elementi nadaljnjega institucionalnega razvoja regionalne politike.

- Kritična masa za razvojni preboj je potrebna tudi v smislu vertikalnega povezovanja, ki zagotavljanja potrebne finančne in človeške vire v povezavi z zmožnostjo sprejetja potrebnih odločitev in ukrepov na prednostnih področjih, kjer so pristojnosti praviloma deljene oziroma so različne ravni vsaj soodvisne od odločitev druge ravni. Navedeno pomeni, da **nadgrajen regionalno-razvojni model ne more temeljiti zgolj na pristopih od zgoraj navzdol in kakor tudi ne zgolj na pristopu od spodaj navzgor, ampak na vertikalno vzajemno povezanem pristopu, kjer se oba vidika medsebojno dopolnjujeta in nadgrajujeta.** Glede na razdelitev pristojnosti med vsemi ravni in soodvisnost politik, ki so ključnega pomena za skladnejši regionalni razvoj, je za Slovenijo bistveno, da okrepi delujoč in učinkovit sistem večnivojskega upravljanja z usklajenim delovanjem državne, regionalne in lokalne ravni ob sodelovanju vseh ostalih relevantnih deležnikov in zasledovanju celovitega, medresorsko usklajenega svežnja ukrepov.

Uspešno horizontalno povezovanje na različnih ravneh, ki bo tudi v praksi izboljšalo uspešnost in učinkovitost regionalne politike, mora biti podprto z ustreznimi institucionalnimi zmogljivostmi za vsebinsko koordinacijo ter pripravo podlag za odločanje in v kasnejši fazi, kjer je to relevantno, za izvedbo. Glede na omejene, ne samo finančne, ampak predvsem človeške vire, je h krepitvi institucionalnih zmogljivosti praviloma smiselno pristopati s partnerskim, mrežnim pristopom, ki izkorišča in krepi obstoječe kapacitete, a ob jasni razmejitvi pristojnosti in predvsem ob hkratni zavezi po medsebojnem sodelovanju in koordinaciji. **V tem kontekstu je, izhajajoč iz obstoječega institucionalnega okvira Slovenije, nujno partnersko povezovanje, kjer imajo pomembno vlogo posredniške institucije, ki imajo vlogo iniciatorja, povezovalca in mediatorja (na primer regionalne razvojne agencije). Zato je institucije na regionalni ravni treba okrepiti.** V takšno partnerstvo je treba poleg predstavnikov državne, regionalne in lokalne ravni vključiti tudi gospodarstvo, znanost, izobraževanje in civilno družbo.

Predpogoj za uspešnost nadgrajenega regionalno-razvojnega modela je holističen pristop, ki celovito, interdisciplinarno in medresorsko usklajeno podpira opredeljeno strategijo. To zahteva:

1. Prehod od hierarhičnih razmerij med posameznimi politikami k njihovi znatno močnejši povezanosti in po potrebi integraciji, kar še posebej velja za ključne politike, ki so pomembne za prihodnji razvoj različnih območij, **zlasti politika spodbujanja skladnega regionalnega razvoja, prostorskega razvoja in razvoja podeželja, prav tako pa industrijska politika, vključno s spodbujanjem raziskav, inovacij in podjetništva, razvoja kadrov ter stanovanjske in druge politike (infrastruktura, energetika, okolje, podnebne spremembe, urbana politika, kulturna politika idr.).**
2. Regionalna politika mora preseči dosedanje skoraj izključno osredotočenost na krepitev atraktivnosti območij z zagotavljanjem osnovne infrastrukture in dostopa do storitev splošnega pomena in enakovredno **postaviti v ospredje ekonomsko preobrazbo, sistem upravljanja ter krepitev institucionalnih zmogljivosti.**

5.1 Način izvajanja novega regionalno-razvojnega modela

Uresničevanje temeljnih razvojnih usmeritev regionalne politike temelji na vzpostavitvi preglednega, večnivojskega in teritorialno prilagojenega sistema izvajanja, ki omogoča prehod od enotnih ukrepov k **individualno prilagojenim razvojnim rešitvam za posamezne regije**. Nov model izvajanja izhaja iz spoznanja, da se razvojni izzivi in potenciali slovenskih regij bistveno razlikujejo, zato je njihovo učinkovito naslavljanje mogoče le z regijsko diferenciranim naborom ukrepov, oblikovanih v tesnem sodelovanju med državno, regionalno in lokalno ravno.

Strategija regionalnega razvoja Slovenije 2026–2050 predstavlja **krovni strateški okvir**, znotraj katerega se razvojne prioritete postopno operacionalizirajo na podlagi medsebojno povezanih izvedbenih dokumentov: regionalnih razvojnih programov razvojnih regij, akcijskega programa vlade za skladen regionalni razvoj ter dogovorov za razvoj regij. Ti dokumenti skupaj omogočajo usklajevanje nacionalnih ciljev z razvojnimi potrebami posameznih regij ter prenos strateških usmeritev v konkretne projekte in ukrepe.

Osnovna enota načrtovanja regionalnega razvoja v okviru strategije je razvojna regija, ki predstavlja temeljni teritorialni okvir za usklajevanje razvojnih ciljev, ukrepov in projektov. Hkrati pa strategija izhaja iz zavedanja, da številni razvojni izzivi nastajajo na specifičnih območjih (obmejna območja, območja v prehodu), ki so lahko umeščena v posamezno razvojno regijo ali pa presegajo njene administrativne meje. Zato je za učinkovito obravnavanje teh izzivov nujna ustrezna identifikacija takšnih območij na podlagi strokovnih analiz ter njihova vsebinska in izvedbena umestitev v ustrezne razvojne dokumente. Takšna območja se obravnavajo individualno, pri čemer se zagotavlja usklajeno načrtovanje, izvajanje in spremljanje ukrepov.

Osrednji dokument uveljavljanja teritorialnega pristopa je **regionalni razvojni program**, ki je temeljni strateški dokument regije in v katerem posamezna razvojna regija na podlagi analize stanja opredeli svoje ključne razvojne ovire in prednosti, vizijo razvoja regije, strateške usmeritve in ključna področja za razvoj regije z opredeljenimi prioritetami. Regionalni razvojni program mora jasno odražati svoj prispevek h gospodarski rasti in inovacijski preobrazbi razvojne regije ter ustvarjanju novih oziroma ohranjanju obstoječih kakovostnih delovnih mest. Regionalni razvojni program tako predstavlja temelj za oblikovanje regijsko specifičnih razvojnih usmeritev in je izhodišče za nadaljnje usklajevanje z državno ravno. Dokumenti na regijski ravni, kot so regionalni razvojni programi, regionalni prostorski plan, regionalna celostna prometna strategija, regionalni akcijski načrt prilagajanja podnebnim spremembam in drugi relevantni dokumenti, ki zadevajo razvoj regije, morajo biti medsebojno usklajeni.

Na nacionalni ravni se regijske razvojne potrebe in prednostna področja uskladijo v okviru priprave **akcijskega programa vlade za skladen regionalni razvoj**, s katerim se uresničujejo Strategija regionalnega razvoja Slovenije in regionalni razvojni programi. Za pripravo akcijskega programa poteka strukturiran teritorialni razvojni dialog med regijami in vlado. Pri pripravi akcijskega programa se upošteva načelo skladnega razvoja vseh regij in ključna področja za razvoj regij. S tem se zagotavlja, da se sektorske politike ne izvajajo enotno po celotnem ozemlju države, temveč so ciljno prilagojene razvojnim potrebam posameznih regij oziroma območij.

Dogovori za razvoj regij, ki jih podpišejo razvojni sveti regij in minister, pristojen za regionalni razvoj, predstavljajo osrednji mehanizem prenosa strateških in programskih usmeritev v konkretno izvajanje. V dogovoru se opredelijo regijski projekti in regijski ukrepi, ki so bili predhodno usklajeni med razvojno

regijo in pristojnimi ministrstvi. Dogovor omogoča usmerjeno financiranje projektov, ki imajo največji razvojni učinek v posamezni regiji, ter s tem krepijo odgovornost regij nad lastnim razvojem. Pri izboru regijskih projektov in ukrepov imajo prednost ukrepi in projekti z največjim razvojnim učinkom, kar pomeni, da neposredno izkazujejo vpliv na produktivnost, dodano vrednost ali nova delovna mesta.

Upravljanje izvajanja strategije temelji na jasni razdelitvi vlog in odgovornosti. Vlada Republike Slovenije je odgovorna za izvajanje strategije kot celote, ministrstvo, pristojno za regionalni razvoj, pa zagotavlja koordinacijo, usklajevanje in spremljanje izvajanja. Pristojna ministrstva so odgovorna za izvajanje posameznih projektov in ukrepov v okviru svojih vsebinskih področij. **Za zagotavljanje medresorskega in večnivojskega usklajevanja bo vzpostavljena vladna delovna skupina za regionalni razvoj**, v katero bodo vključeni ključna ministrstva, predstavniki regionalnih in lokalnih deležnikov ter predstavniki gospodarstva, izobraževanja, znanosti in civilne družbe.

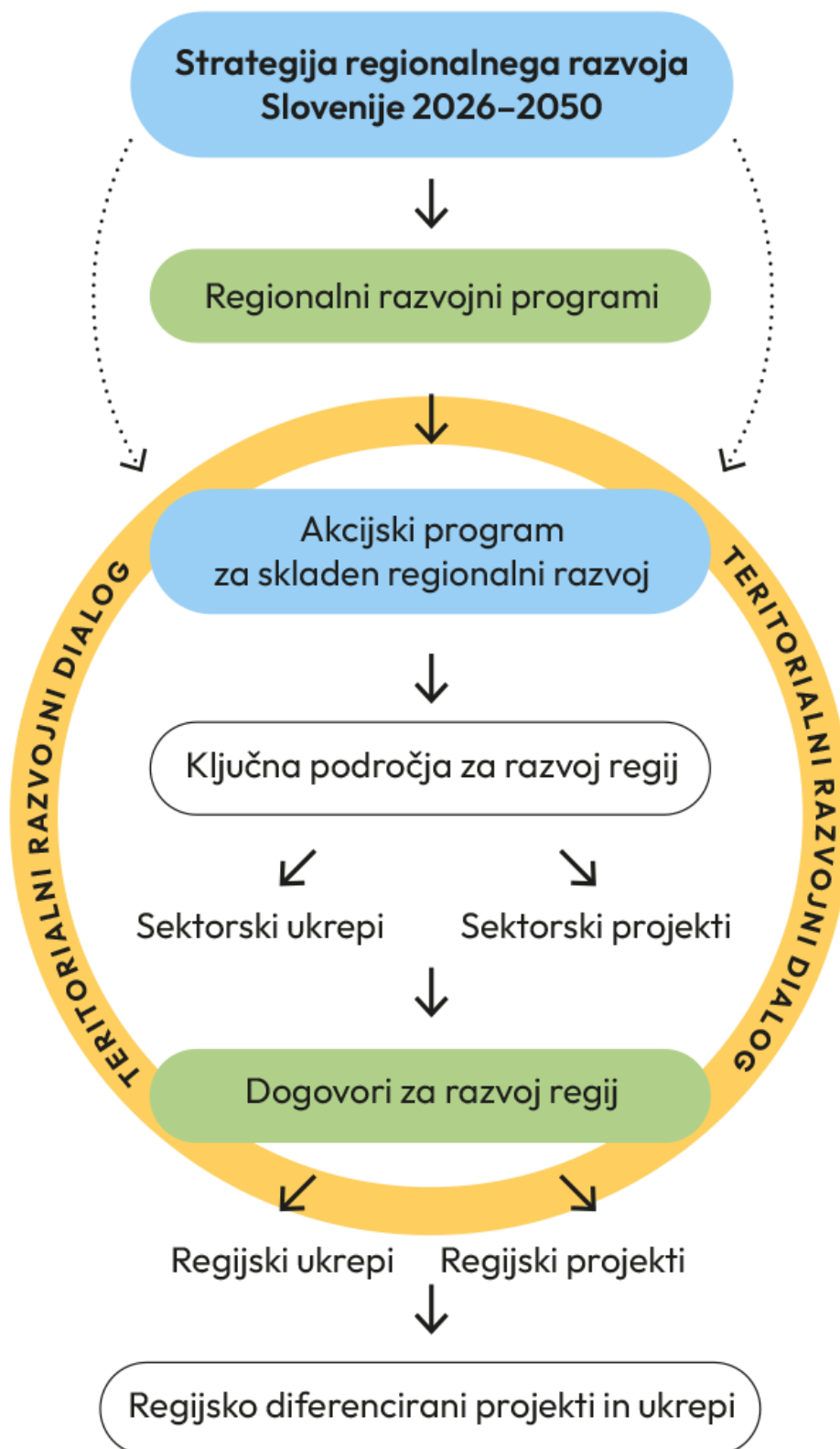
Za načrtovanje regionalne politike in izvajanja nalog regionalnega razvoja so pristojne država in občine. Razvojni sveti regij so pristojni za sprejemanje ključnih dokumentov na nivoju regij. Regionalne razvojne agencije opravljajo naloge posredniške institucije, so nosilci razvojnega znanja in analitike in osrednji koordinacijski ter izvedbeni akterji.

Z namenom krepitve regionalnega vidika posameznih politik in izboljšanja medresorske usklajenosti bo proučena možnost uvedbe presoje učinkov na regionalni razvoj ob pripravi predpisov na državni ravni. Krepilo se bo upoštevanje regionalne dimenzije pri izvajanju posameznih sektorskih ukrepov (na primer dodeljevanje točk pri javnih razpisih glede na regijsko komponento). Za doseganje boljše učinkovitosti regionalnega razvoja se bo v večji meri povezal regionalne, prostorske in urbane (celostne teritorialne naložbe) politike ter politike razvoja podeželja (lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost (CLLD)).

Celoten sistem izvajanja je zasnovan kot **dinamičen in prilagodljiv okvir** s stalnim spremljanjem napredka, rednim poročanjem o doseženih rezultatih ter možnostjo sprotne prilagajanja glede na spremenjene razvojne okoliščine in dosežene učinke. Takšen pristop omogoča, da se novi regionalno-razvojni model v praksi uveljavlja kot učinkovit instrument skladnega regionalnega razvoja, ki hkrati zagotavlja enakopravno obravnavo vseh območij ter diferenciran, ciljno usmerjen pristop k njihovem razvoju.

Strategija sama po sebi nima neposrednih finančnih posledic, saj predstavlja strateški okvir za pripravo in izvajanje programov in projektov regionalnega razvoja. Finančna sredstva za njeno izvajanje se bo zagotavljalo iz državnega proračuna, evropskih kohezijskih sredstev ter drugih virov.

Slika 9: Nov model izvajanja regionalne politike

6 KLJUČNA PODROČJA REGIONALNE POLITIKE

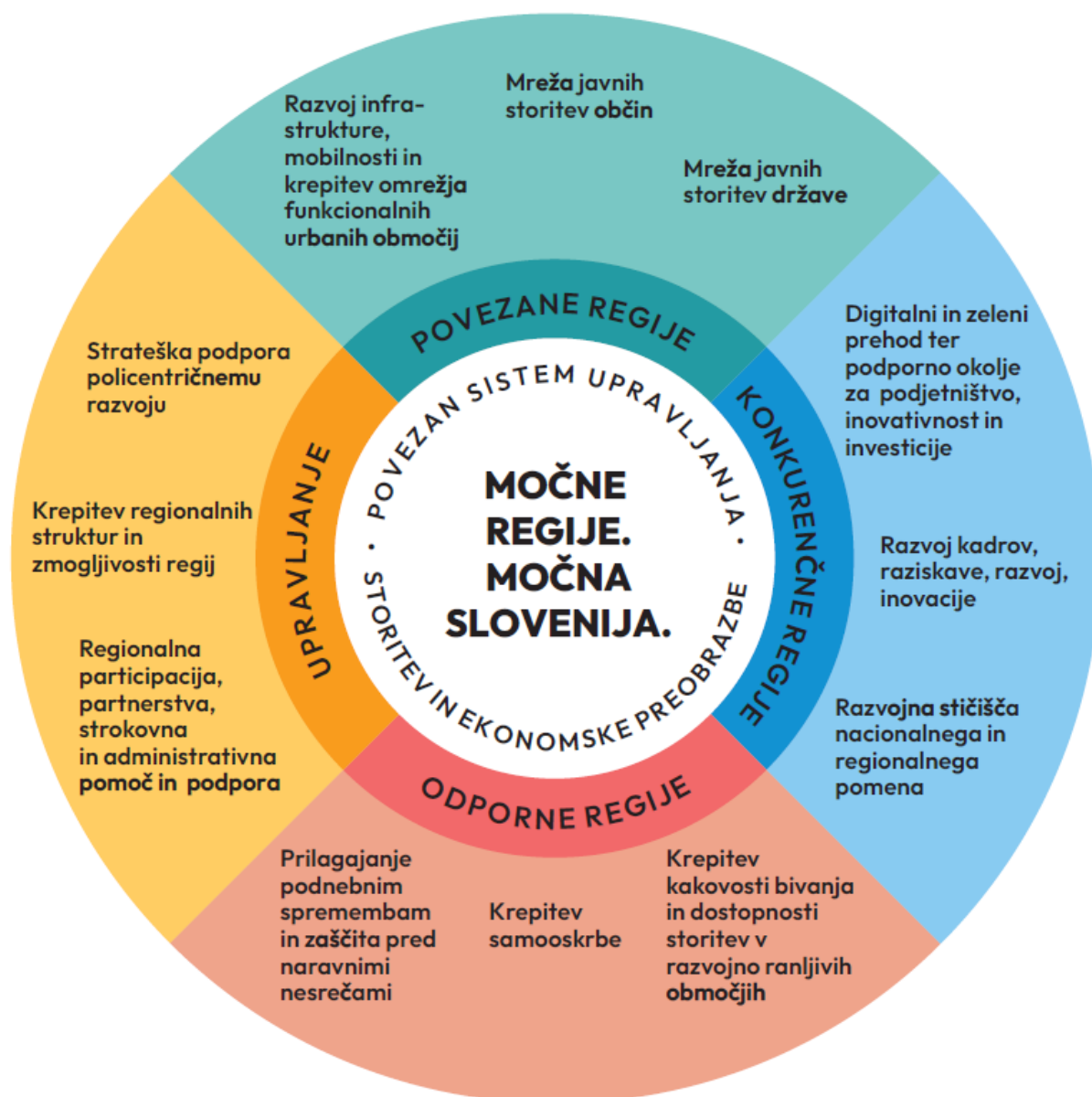

6 KLJUČNA PODROČJA REGIONALNE POLITIKE

Slika 10 prikazuje ključna področja slovenske regionalne politike in njene vsebinske sklope.

Ključna področja so podlaga za akcijski program vlade za skladen regionalni razvoj, ki določi tudi kazalnike merjenja strateških ciljev.

Slika 10: Ključna področja slovenske regionalne politike z vsebinskimi sklopi

Horizontalno področje: Povezan sistem upravljanja storitev in ekonomske preobrazbe

Krepili bomo povezan sistem upravljanja. Na tem področju so ključni ti izzivi (OECD, 2025a⁹⁵; Pečarič et al., 2024⁹⁶; Računsko sodišče, 2020⁹⁷):

1. Obstoječi sistem strateškega načrtovanja ne zagotavlja potrebne uskladitve razvojnih aktivnosti različnih resorjev na državni ravni v primeru aktivnosti, vezanih na posamezno regijo; enako velja za aktivnosti lokalne ravni. Usklajevanje med obema je še večji izziv, saj v praksi ne deluje.
2. Sistem odločanja na ravni razvojnih regij ne omogoča preseganja lokalne fragmentacije, holističnega naslavljanja razvojnih izzivov in priložnosti ter učinkovitega dopolnjevanja z državno ravno.
3. Vrzeli v institucionalnih zmogljivostih ovirajo usklajevanje, načrtovanje in vodenje razvojnih politik na ravni regij.

Predlog strategije regionalnega razvoja za obdobje 2026–2050 zato temelji na prednostnih področjih, ki predstavljajo izhodišče za dogovor o tem, na katerih področjih se posamezne horizontalne politike teritorialno uskladijo.

Učinkovit sistem upravljanja zagotavlja usklajeno delovanje vseh ravni, jasno opredelitev vlog in odgovornosti, dolgoročno stabilnost izvajanja, partnerski pristop ter ustrezno načrtovanje in uporabo finančnih sredstev.

V Sloveniji so politike, ki podpirajo na primer inovacije, industrijo ali podjetništvo, od regionalne politike ločene, torej **niso povezane z regionalno politiko**, kar ni v skladu s trendi v državah OECD. Slednje ni slabo le za razvoj regij, ampak tudi z vidika ciljev razvoja na ravni države kot celote. **Tako je potrebno medsebojno dopolnjevanje med procesi regionalne preobrazbe in krepitvijo nacionalnih strateških prioritet, kar prispeva k preobrazbi regionalnih gospodarstev ob hkratni krepitvi nacionalne konkurenčnosti.** Tovrstni pristopi so pomembni za vse regije, pri tem pa z vidika skladnega regionalnega razvoja ne gre spregledati, da **so še posebej pomembni za območja s šibkejšimi institucijami, ki razvojno zaostajajo.**

Prednostno področje 1: Povezane regije

Dostopnost storitev splošnega pomena je neposredno povezana s kakovostjo življenja v regijah, hkrati pa je, v povezavi z drugimi dejavniki, pomembna tudi za rast produktivnosti in ustvarjanje delovnih mest (OECD, 2024⁹⁸). Slovenija dostopnosti predvsem javnih storitev sicer namenja relativno veliko pozornosti in tudi sredstev, a se urejanja področja ne loteva strateško (UMAR, 2025⁹⁹), kar vodi v relativno visoko prisotnost storitev na območju občin ob hkratnem visokem deležu občin, ki imajo

⁹⁵ OECD. (2025a). Reinforcing strategic planning in Slovenia for balanced regional development and a just transition. Paris: OECD Publishing.

⁹⁶ Pečarič, M., Rakar, I., Brezovar, N., Kozjek, T., & Miklič, B. (2024). Funkcionalna regionalizacija – prenos pristojnosti z državnih organov na svete razvojnih regij: Končno poročilo. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za upravo.

⁹⁷ Računsko sodišče Republike Slovenije. (2020). Regionalni razvoj: Revizijsko poročilo (št. 423-23/2017/53).

⁹⁸ OECD. (2024). Getting to services in towns and villages: Preparing regions for demographic change. OECD Publishing.

⁹⁹ Urad RS za makroekonomske analize in razvoj. (2025). Kakovost življenja v Sloveniji – Poročilo o razvoju 2025. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj.

težave pri dostopanju do posameznih storitev (Računsko sodišče, 2022¹⁰⁰). Hkrati **odsotnost kredibilne strategije razvoja, še posebej na obmejnih območjih in podeželju, ki bi bila podprta s konkretnimi in prepričljivimi ukrepi, vse bolj zmanjšuje interes za zagotavljanje tržnih storitev splošnega pomena, kar v kontekstu demografskih trendov lahko hitro vodi v začarani krog nazadovanja (OECD, 2025c¹⁰¹).**

Celovit pristop k regionalnemu razvoju v okviru prednostnega področja 1 temelji na več vsebinskih sklopih, ki skupaj tvorijo okvir za strateško, prostorsko in sektorsko usklajeno delovanje. Aktivnosti se izvajajo na podlagi usklajenih regionalnih strateških in izvedbenih dokumentov.

Strateški cilj 1: Medsebojno povezane regije s celovitimi prostorskimi in trajnostnimi prometnimi rešitvami ter delujočimi mrežami javnih storitev

Vsebinski sklop	Specifični cilj	Okvirna področja/aktivnosti/učinki
Razvoj infrastrukture, mobilnosti in krepitev omrežja funkcionalnih urbanih območij	Zagotoviti delujočo mrežo centralnih naselij ter njihovo povezanost z zaledji /funkcionalnimi urbanih območji na različnih ravneh z regionalno infrastrukturo in podpornimi sistemi (mobilnost). Izvedba na podlagi usklajenih dokumentov iz vsebinskega sklopa Strateško načrtovanje na ravni regij/strateška podpora policentričnemu razvoju.	• Regionalna prometna infrastruktura • Trajnostna mobilnost »zadnjega kilometra« in upravljanje povpraševanja (prevoz na zahtevo, mikromobilnost, parkirna politika) • Infrastruktura (regionalni vodovodi, ravnanje z odpadki, digitalizacija) • Stanovanjska gradnja
Mreže javnih storitev države	Zagotoviti učinkovito mrežo javnih storitev v pristojnosti države, kot so javni promet, šolska, zdravstvena mreža, mreža javne uprave/raven upravnih enot, regionalnih izpostav.	• Ohranjanje omrežja javnih storitev na regionalni ravni, vključno z ravno upravnih enot
Mreže javnih storitev občin	Socialna oskrba, varstvo otrok, osnovna šola in zdravstvo na primarni ravni, komunalna infrastruktura.	• Ohranjanje storitev v pristojnosti občin

Prednostno področje 2: Konkurenčne regije

Empirična analiza regij, ki konvergirajo, torej zmanjšujejo razvojni zaostanek do vodilnih regij, kaže, da so se te primerjalno bolj specializirale za tržne dejavnosti (OECD, 2018¹⁰²), kar jim omogoča doseganje ekonomij obsega, integracijo v globalne verige vrednosti in višjo produktivnost (OECD, 2025b¹⁰³). **Močno regionalno gospodarstvo, ki temelji na konkurenčnih tržnih dejavnostih, bistveno olajšuje in prispeva k razvojni uspešnosti regij; ta vidik velja s stališča skladnega regionalnega razvoja obravnavati prednostno.**

Regije bodo razvojne dejavnosti osredotočale v skladu z razvojno specializacijo regij oziroma področji, kjer ima posamezna regija ustrezno znanje, tradicijo, vire ali industrijsko bazo, da izoblikuje jasno

¹⁰⁰ Računsko sodišče Republike Slovenije. (2022). Dostopnost storitev splošnega pomena (Revizijsko poročilo št. 013-2/2022/1). Računsko sodišče Republike Slovenije.

¹⁰¹ OECD. (2025c). Place-based industrial policy: Lessons for place transformation. OECD Publishing.

¹⁰² OECD. (2018). Productivity and jobs in a globalised world: (How) can all regions benefit? OECD Publishing.

¹⁰³ OECD. (2025b). Place-based policies for the future. OECD Publishing.

razvojno specializacijo na podlagi svojih primerjalnih prednosti in v skladu s Slovensko strategijo trajnostne pametne specializacije ter ostalimi strateškimi dokumenti. Regije v partnerstvu z državo redno preverjajo trende in na podlagi procesa podjetniškega odkrivanja prilagajajo fokus.

Spodbujala se bo predvsem rast dejavnosti, ki nimajo močne tendence h koncentraciji. Spodbujanje rasti tovrstnih dejavnosti skupaj s spodbujanjem prehoda v inovacijsko podprto rast bo prednostna naloga regionalne politike v naslednjem srednjeročnem obdobju.

Spodbujanje konkurenčnosti regij temelji na povezavi z opredeljenimi nacionalnimi (gospodarsko-inovacijskimi) prednostmi oziroma domenami in jih je iz vidika uspešnosti in učinkovitosti treba izvajati na regijski oziroma medregijski ravni, torej ob doseganju večje kritične mase (na primer raziskovalna infrastruktura). Druge vrste ukrepov, kjer je pomembnejše vključevanje deležnikov na regionalni ravni, bodo zasnovane na ravni regij.

Strateški cilj 2: Konkurenčne regije z vzpostavljenim okoljem za razvoj delovnih mest z višjo dodano vrednostjo

Vsebinski sklop	Specifični cilj	Okvirna področja/aktivnosti/učinki
Digitalni in zeleni prehod ter podporno okolje za podjetništvo, inovativnost in investicije	• Zagotoviti delujoče in učinkovito organizirano podporno okolje za podjetništvo in kreativni in kulturni sektor. • Pospešiti digitalno preobrazbo podjetij in podpora zelenim tehnologijam ter krožnemu gospodarstvu.	• Inkubatorji • SPOT točke • Pospeševalniki • Programi (PONI, internacionalizacija, povezovanje) • Podpora uvajanju digitalnih rešitev (AI, IoT, big data) • Projekti za prehod v krožno gospodarstvo
Razvojna stičišča nacionalnega in regionalnega pomena	Uspešno umeščanje in upravljanje ekonomsko-poslovne infrastrukture nacionalnega in regionalnega pomena ter strateških regionalnih investicij. Razvoj podjetniške, tehnološke in inovacijske infrastrukture v regijah.	• Tematski akcijski program umeščanja • Upravljanje ekonomsko-poslovne infrastrukture • Privabljanje tujih in domačih investicij v strateške projekte
Razvoj kadrov, raziskave, razvoj, inovacije	Usklajeno spodbujanje inovacijske dejavnosti v regijah in razvoja kompetenc delovne sile, ki ustrezajo potrebam prihodnosti.	• Povezovanje izobraževalnih programov s potrebami gospodarstva • Štipendijski ukrepi za deficitarne poklice • Programi vseživljenjskega učenja • Krepitev digitalnih in zelenih veščin • Tehnološki park • Eksperimentalna okolja • Raziskovalna infrastruktura • Znanstvenoraziskovalne organizacije • Prednostna področja - S5

Prednostno področje 3: Odporne regije

Odporne regije predstavljajo temelj dolgoročnega, uravnoveženega in varnega razvoja Slovenije. V luči podnebnih sprememb, naraščajočih okoljskih tveganj, demografskih pritiskov ter globalnih motenj v

oskrbnih verigah je krepitev odpornosti regij ključna za zagotavljanje kakovosti bivanja, varnosti prebivalcev in stabilnega regionalnega razvoja.

Regije bodo sistematično krepile odpornost na posledice podnebnih sprememb in naravnih nesreč z integriranim pristopom, ki povezuje prostorsko načrtovanje, infrastrukturo, naravne rešitve in upravljanje tveganj. Poseben poudarek bo na zmanjševanju izpostavljenosti in ranljivosti prebivalstva, gospodarstva ter kritične infrastrukture. Regije bodo spodbujale razvoj lokalnih in regionalnih verig vrednosti, ki temeljijo na trajnostni rabi naravnih virov, krožnem gospodarstvu ter lokalnem znanju in inovacijah. Poseben poudarek bo na prehranski in energetski samooskrbi. Odporne regije zagotavljajo ustrezno kakovost bivanja in enakovredno dostopnost ključnih storitev tudi v razvojno ranljivih območjih, zato bo posebna pozornost namenjena obmejnim območjem in območjem v prehodu. Razvoj bo usmerjen v izboljšanje dostopnosti javnih storitev, osnovne oskrbe in infrastrukture, zmanjševanje prostorskih in socialnih neenakosti ter krepitev lokalnih skupnosti. Posebna pozornost bo namenjena prilagajanju storitev demografskim spremembam (starejši, mladi) ter uporabi prilagojenih in inovativnih oblik zagotavljanja storitev.

Strateški cilj 3: Zagotoviti odporne regije, sposobne prilagajanja podnebnim spremembam in kriznim razmeram, z lokalno samooskrbnimi sistemi ter visoko kakovostjo bivanja in storitev

Vsebinski sklop	Specifični cilj	Okvirna področja/aktivnosti/učinki
Prilagajanje podnebnim spremembam in zaščita pred naravnimi nesrečami	Zagotoviti zaščito pred naravnimi nesrečami ter prilagajanje podnebnim spremembam.	• Protipoplavna zaščita • Zelena infrastruktura • Raba obnovljivih virov • Mehanizmi opozarjanja in obveščanja
Samooskrba in samozadostnost	Krepiti samooskrbo regij.	• Krepitev lokalne in regionalne pridelave hrane ter njena vključitev v kratke oskrbne verige • Decentralizirane in trajnostne energetske rešitve (lokalna proizvodnja, shranjevanje in pametno upravljanje energije, vključno z razvojem energetskih skupnosti) • Učinkovita raba vode, surovin in biomase ter razvoj krožnih rešitev na regionalni ravni
Krepitev kakovosti bivanja in dostopnosti storitev v razvojno ranljivih območjih	• Izboljšati kakovost bivanja in dostop do storitev splošnega pomena. • Izboljšati pogoje za gospodarski razvoj ter ohranjanje in ustvarjanje kakovostnih delovnih mest na razvojno ranljivih območjih.	• Javni potniški promet in storitve »na zahtevo«; kolesarska infrastruktura in infrastruktura za pešce • Zelo visokozmogljivo širokopasovno omrežje • Izboljšanje dostopnosti javnih storitev (zdravstvo, dolgotrajna oskrba, izobraževanje, kultura, socialne storitve), tudi z uporabo digitalnih rešitev • Ukrepi za naslavljanje izzivov na obmejnih območjih • Ukrepi za naslavljanje izzivov na območjih v prehodu

Prednostno področje 4: Upravljanje

Predpogoj za izvajanje regionalne politike ter učinkovito povezovanje na ravni funkcionalnih regij in odmaknjenih območij so zadostne institucionalne zmogljivosti, še posebej za opredelitev in izvedbo ustreznih razvojnih politik (OECD, 2023¹⁰⁴) tako na nacionalni kot regionalni ravni. Slovenske regije se spoprijemajo z omejenimi kadrovskimi, strokovnimi in organizacijskimi zmogljivostmi, kar zmanjšuje sposobnost za pripravo kakovostnih razvojnih dokumentov, izvedbo kompleksnih projektov in uspešno izvajanje razvojnih programov in projektov. **V okviru prednostnega področja 4 se bo zato krepilo predvsem institucionalne zmogljivosti na regionalni ravni, s posebnim poudarkom na institucionalnih zmogljivostih regionalnih razvojnih agencij.** To bo omogočilo opolnomočenje regionalne ravni za aktivno in enakovredno vključitev v učinkovit sistem večnivojskega upravljanja.

Strateški cilj 4: Učinkovito večnivojsko upravljanje za regionalni razvoj

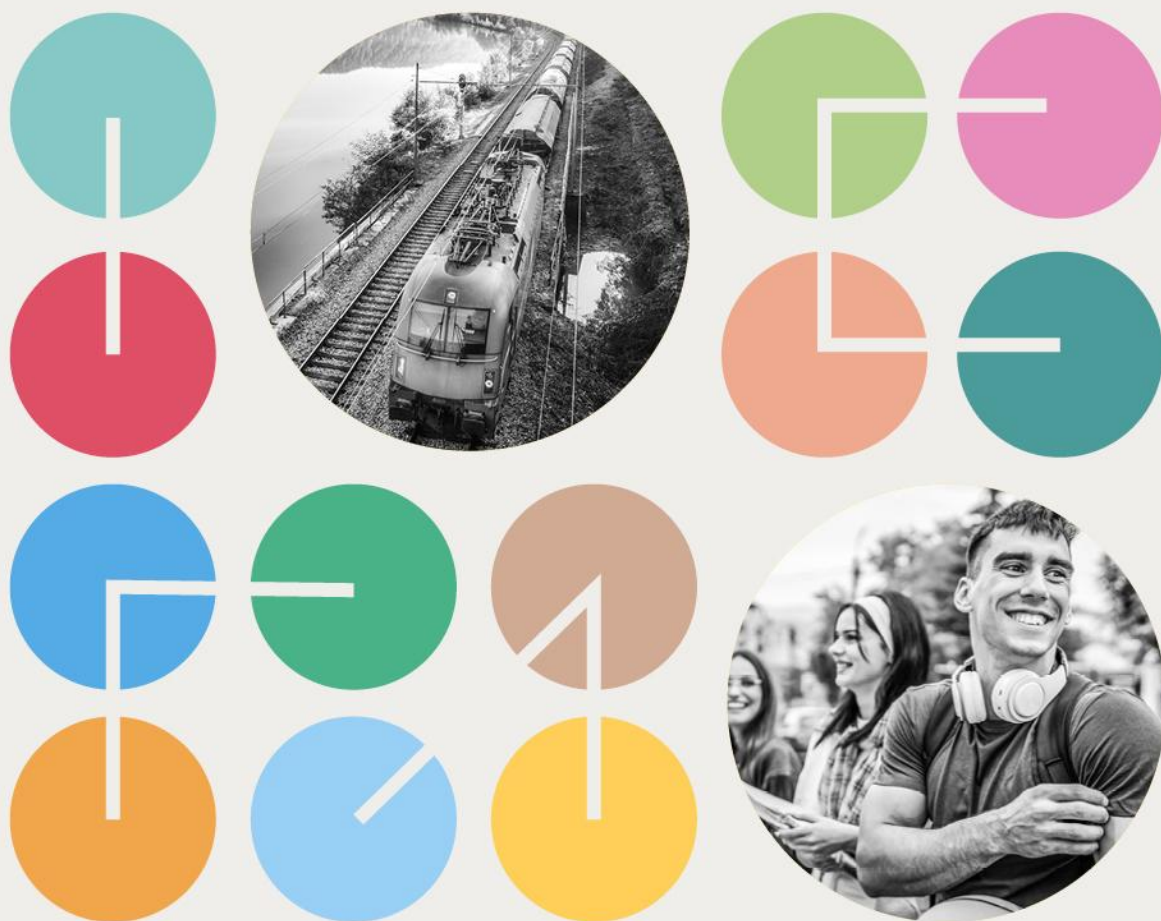
Vsebinski sklop	Specifični cilj	Okvirna področja/aktivnosti/učinki
Strateško načrtovanje na ravni regij/strateška podpora policentričnemu razvoju	• Zagotoviti celovit in medresorsko usklajen pristop k razvoju regij z dolgoročnim strateškim načrtovanjem in multiplikativnimi učinki. • Krepiti regijska središča v povezavi z njihovim zaledjem.	• Regionalni razvojni programi • Regionalni prostorski plani • Regionalne celostne prometne strategije • Akcijski načrti za prilagajanje podnebnim spremembam • Regionalni energetske koncepti
Krepitev regionalnih struktur in zmogljivosti regij	• Zagotavljati finančno stabilnost na regionalni ravni. • Zagotoviti kadrovske krepitve institucij na regionalni ravni, vključno z dodatnim izobraževanjem in usposabljanjem. • Vzpostaviti na dokazih temelječe načrtovanje in izvajanje na regionalni ravni z digitalno podporo.	• Stabilni viri financiranja za regionalne razvojne agencije in partnerstva • Razvoj mehanizmov za sofinanciranje projektov (javno-zasebna partnerstva, regionalni skladi) • Zagotovitev trajnosti projektov tudi po zaključku financiranja iz skladov EU • Programi usposabljanj za regionalne razvojne agencije, občine in partnerstva • Krepitev znanj o vodenju projektov, večnivojskem sodelovanju, participativnih pristopih • Izmenjava dobrih praks med regijami • Regionalne analize in napovedi • Strateško napovedovanje (foresight) • Vzpostavitev IT orodij (podprto tudi z uporabo umetne inteligence) • Strokovne podlage za razvojno in prostorsko načrtovanje • Mehanizmi za sprotno spremljanje in vrednotenje
Regijska razvojna mreža, partnerstva in participacija,	• Krepiti medinstitucionalno sodelovanje na ravni regije z regionalnimi razvojnimi mrežami,	• Nadgradnja regijske razvojne mreže

¹⁰⁴ OECD. (2023). OECD regional outlook 2023: The longstanding geography of inequalities. OECD Publishing.

Vsebinski sklop	Specifični cilj	Okvirna področja/aktivnosti/učinki
strokovna in administrativna pomoč in podpora	partnerstvi in participativnim načrtovanjem. • Krepiti usposobljenost zaposlenih s poudarkom na medinstitucionalnem sodelovanju in strokovni in administrativni pomoči.	• Vzpostavljanje in krepitev tematskih in medregionalnih/čezmejnih partnerstev • Participativno načrtovanje in odločanje • Komunikacija in ozaveščanje • Podpora regijskim projektom • Strokovna in administrativna pomoč regijam pri razpisih in investicijah • Podpora pri pripravi EU projektov, regijskih projektov in čezmejnih partnerstev • Podpora pri izvajanju in vrednotenju projektov

7 SPREMLJANJE IN VREDOTENJE

7 SPREMLJANJE IN VREDNOTENJE

Spremljanje in vrednotenje sta med najbolj ključnimi elementi upravljanja Strategije regionalnega razvoja Slovenije. Omogočata sprotno preverjanje napredka, prepoznavanje tveganj in prilagajanje politik, hkrati pa zagotavljata preglednost, učinkovitost in odgovornost pri izvajanju ukrepov regionalne politike. Njuna skupna naloga je zagotoviti, da se razvojne aktivnosti izvajajo **učinkovito, uspešno in z dolgoročnimi učinki na skladen razvoj regij**.

Spremljanje

Spremljanje pomeni **redno in sistematično zbiranje ter analizo podatkov** o izvajanju strategije. Cilj spremljanja je ugotoviti, ali so ukrepi skladni z načrti, ali se dosegajo zastavljeni cilji ter kakšni so razvojni trendi v posameznih regijah.

Vzpostavljen bo **celovit sistem spremljanja**, ki bo omogočal spremljanje izvajanja strategije in oceno doseganja ciljev na nacionalni in regionalni ravni. Podroben nabor kazalnikov bo določen v okviru priprave **metodologije spremljanja regionalnega razvoja**, pri čemer bodo upoštevane razvojne prioritete, razpoložljivost podatkov in mednarodne primerljive prakse. Ciljne vrednosti ključnih kazalnikov bodo določene v okviru vsakokratnega akcijskega programa za skladen regionalni razvoj za obdobje njegove veljavnosti.

Podatke bo na podlagi razvite metodologije **obdelovalo ministrstvo, pristojno za regionalni razvoj**, v sodelovanju s pristojnimi strokovnimi institucijami (SURS, UMAR) in regionalnimi razvojnimi agencijami, pri čemer bodo uporabljeni **dostopni in javno razpoložljivi podatki** iz uradnih statističnih, administrativnih in drugih relevantnih virov.

Preglednica 1: Osnovni nabor kazalnikov spremljanja Strategije regionalnega razvoja Slovenije 2026–2050

Cilj	Kazalnik	Trend
Krovni cilj 1: Visoka kakovost življenja prebivalcev v vseh regijah	Stopnja delovne aktivnosti	Rast
	Delež prebivalstva (25–64 let) s terciarno izobrazbo	Rast
	Razpoložljivi dohodek na prebivalca	Rast
	Stopnja tveganja socialne izključenosti	Znižanje
	Pričakovana leta zdravega življenja ob rojstvu	Rast
	Delež prebivalcev, ki imajo v oddaljenosti največ 1 km postajališče JPP s primerno frekvenco	Rast
	Stopnja stanovanjske prikraščenosti po kakovosti stanovanja	Znižanje
	Širokopasovne povezave z vsaj 100 Mb/s v % pokritosti gospodinjstev	Rast
	Samoocena prebivalstva o zadovoljstvu z življenjem	Rast

Krovni cilj 2: Prispevati k višji in dolgoročno vzdržni gospodarski rasti Slovenije z učinkovitejšim izkoriščanjem regionalnih razvojnih potencialov	BDP na prebivalca	Rast
	Bruto dodana vrednost na zaposlenega	Rast
	Delež izvoza v regionalnem BDP	Rast
	Delež izdatkov za raziskave in razvoj v regionalnem BDP	Rast
Splošni cilj 1: Zmanjšanje regionalnih razvojnih razlik	Koeficient variacije BDP na prebivalca	Znižanje
	Razmerje v BDP na prebivalca med najbolj in najmanj razvito regijo	Znižanje
Splošni cilj 2: Razvojno dohitevanje evropskih regij	Hitrejši gospodarski razvoj vseh razvojnih regij (NUTS 3) od povprečnega v EU	Rast
	BDP na prebivalca leta 2050 v razvojnih regijah z najnižjim BDP na prebivalca, kot odstotek povprečja EU-27	Rast
Splošni cilj 3: Spodbujanje policentričnega razvoja	Indeks delovne migracije	Znižanje
	Gostota poseljenosti	Ohranitev

Poročanje

Poročanje o izvajanju strategije bo potekalo na več ravneh:

- Poročilo o izvajanju strategije: Vlada Državnemu zboru predloži poročilo o izvajanju strategije po preteku vsakega štiriletnega obdobja. Poročilo o izvajanju strategije pripravi ministrstvo, pristojno za regionalni razvoj, v sodelovanju z Uradom RS za makroekonomske analize in razvoj in drugimi resornimi ministrstvi. Statistično in proračunsko spremljanje investicij in vlaganj se v okviru statističnega in proračunskega spremljanja izvaja na ravni NUTS 2 in NUTS 3 in, po potrebi, glede na namen ukrepov na nižji teritorialni enoti. Vlada posreduje poročilo v predhodno seznanitev Ekonomsko-socialnemu svetu. V času veljavnosti strategije lahko vlada skupaj s poročilom državnemu zboru poda predlog sprememb ali dopolnitev strategije.
- Priprava rednih poročil na podlagi izdelane metodologije za spremljanje regionalnega razvoja v Sloveniji.

Za pripravo poročil je odgovorno ministrstvo, pristojno za regionalni razvoj, v sodelovanju s pristojnimi resornimi ministrstvi, strokovnimi institucijami in regionalnimi razvojnimi agencijami.

Vladna delovna skupina za regionalni razvoj spremlja izvajanje strategije, pregleduje dosežene rezultate ter predlaga izboljšave in ukrepe za učinkovitejše doseganje regionalnih razvojnih ciljev.

Vrednotenje

Namen vrednotenja je zagotoviti zanesljive informacije za odločanje, izboljšati izvajanje programov ter prispevati k učinkovitejši porabi javnih sredstev.

Vrednotenje učinkov in doseganja rezultatov bo izvedeno vsaj enkrat v okviru posameznega akcijskega programa, praviloma ob zaključku njegovega izvajanja. Med izvajanjem strategije se bodo po potrebi izvedla tudi **posamezna tematska in teritorialna vrednotenja** za oceno vplivov na posamezne razvojne politike ali območja.

Celovito vrednotenje bo izvedeno predvidoma v sodelovanju z zunanjim neodvisnim izvajalcem vrednotenja. V proces vrednotenja bodo vključeni ključni deležniki – ministrstva, regije, regionalne razvojne agencije, lokalne skupnosti in socialni partnerji. Rezultati bodo javno dostopni in pripravljeni na način, ki omogoča njihovo uporabo pri nadaljnjem načrtovanju. Za izvedbo in usklajevanje vrednotenja bo odgovorno **ministrstvo, pristojno za regionalni razvoj**.

Sistem spremljanja in vrednotenja bo temelj za uspešno izvajanje Strategije regionalnega razvoja Slovenije. Omogočil bo **podatkovno podprto odločanje**, pravočasne prilagoditve ukrepov, učinkovitejšo porabo javnih sredstev in večjo preglednost izvajanja regionalne politike.